

KVÄÄR + KULTUUR

SÜGIS 2023

SINKER

Juhtkiri

Üks meie lugejatest avaldas arvamust, et mingid "mõttatud teemad" – näiteks LGBTQ+ (nii see oligi kirjutatud) – võiks meie lehtedest välja jääda. Kahjuks märkasime seda liiga hilja ning nüüd on meil valminud leht täis igasuguseid "mõttatud" lugusid. Kuid ära kurvasta, armas lugeja! Kui lehe läbi lappad, leiad kindlasti midagi ka enda jaoks.

Miks siis pühendada terve leht kvääridele ja kultuurile? Kvääri elu ei ole kergete killast, eriti kui ühiskond leiab, et meie olemus on vigane. Aga teisest küljest see positiivne osa elust on niivõrd rikastav ja lõbus, et Sihkril tuli tahe jagada seda siin lehes. Kväärid on algusest peale olemas olnud, panustanud kultuuri ning alati leidnud viise, kuidas hakkama saada. Isegi kui publik pillub punast tarretist näkku, peab leidma põhjuse, miks edasi naeratada. Muidu oleks kõik tõesti mõttetu.

Oma kogukonna leidmine on iga inimese jaoks tähtis. On see kogukond siis laulukaare all, teatritoolides või kirikus; käib ta *show'del* kaasa elamas, laenab oma lemmikraamatut või mõtiskleb näitusel teose ees. Kogukond näitab, et peale sinu on veel teisi ning kinnitab, et sa pole kunagi üksik.

Hea lugeja, see leht on midagi julget, midagi, mis on mulle isiklikult väga kallis. Kava tehtud kaunikene on lõpuks Sinu silme ees, kannatlikult ootamas lugemist. Siin on nii lugusid, mida saab mitmekesi nautida kui ka neid, millesse soovitan vaid koos iseendaga süveneda.

Märkame üksteist
1/3 peatoimetaja Vik

Peatoimetajad:

Mia Keres
Mirtel Ein
Vik

Keeletoimetajad:

Lisanna Saarnits
Katariina Liim
Sandra Karo
Mia Keres

Ajakirjanikud:

Aleksandra Nikolajeva
Meribel Salmistu
Liisa-Lotte Tork
Sandra Karo
Mirtel Üllim
Mia Keres
Eneli
Vik

Küljendajad:

Linda Marie Finstad
Elisabeth Kiisk
Mirtel Üllim
Liisi Jõks
Relve

Kujundajad:

Sandra Karo
Mirtel Ein

Turundus:

Karli Joorits
Eneli

Taskuhääling:

Meribel Salmistu
Rika Rohumets
Lisete Laur
Mia Keres
Liisi Jõks

Juhendaja:

Sandra Sild

Autoripildid:

Mirtel Ein

Esileht:

Mirtel Ein

Sisukord

1. Keegi teine neid klaasikilde rannast ei korista.....4-8	5. "Kirjutades tulega" ehk naised on fire.....22-24	9. Kuidas korraldasin oma esimest näitust.....34-35
2. Kivisse raiutud sõnad 9-10	6. Draamaetenduse "Leopoldstadt" teatriarvustus.....25-27	10. Kvääriartistide soovitused.....36
3. Sooneutraalne kõnepruuk.....11	7. Uuspärimusfestival "Anda ja kanda".....28-30	11. Kväärid, kalevite kallid lapsed.....37
4. Drägged out.....12-20	8. Eestimaine pühapidu 31-33	12. Raamatud, mis lõhuvad norme.....38-39

Keegi teine neid klaasikilde rannast ei korista

Autor: Vik
Fotod: erakogu

Ma olin jälle enda vih-mavarju koju unustanud ning kõndisin mööda lombiseid Karlova tänavaid, pea maadligi, et piisad mu prillidele ei langeks. Läbi jope oli juba vihma tunda ja ma mõtlesin õndsusega sooja korteri ja kuuma tassi tee peale, mis mind ees ootasid. Tundsin sees veidikest ärevust, mis ikka tekib uue olukorraga silmitsi seistes, ja kõndisin sügavalt enda mõtetes olles peaaegu ühele võõrale otsa. Pomisesin vabanduse enda nina alla ning ruttasin eda-

si. Liikudes enese jaoks veel avastamata tänaval jäin silmitsema ümbritsevaid elumaju.

Huvitav, millises tema elab? Hoolimata oma püüdlustest, jõudsin siiski elevil koera ja mind soojalt tervitava omaniku juurde läbimärjana. Astusin uksest sisse ning mulle vaatas vastu naerusuine Ljoška.

Ljoška ehk ametlikult Olga Gerassimenko on Tartu Jaan Poska Gümnaasiumis õpetanud vene keelt ja seksuaalharidust ning annab valikkursuseid “Lingvistika”, “Teine sugupool” ja “Suhted pluss”. Kes on ta tunnis käinud, teab, et Ljoškal on pisike koerake Julia, kellele meeldib tundides uudistamas käia, ning et Ljoška on usklik ja soolt mittebinaarne. Minu jaoks oli see esimest korda kuulates väga huvitav kombinatsioon ja ma soovisin rohkem teada saada Ljoška elust.

*Mittebinaarne - tuletatud ingliskeelsest sõnast nonbinary, mis tähendab, et inimene ei lange soobinaarsuse piiridesse.

Elu kahes maailmas

Milline oli su lapsepõlv? Kus sa üles kasvasid?

Ma arvan, et mu lapsepõlv mõnes mõttes soodustas maailma mitmekesisuse nägemist, sest ma sündisin ja kasvasin Siberis. Mingi hetk otsisid mu vanemad muud kohta elamiseks ning me kolisime Ida-Eestisse ja siis ma elasin põhimõtteliselt kahe maailma vahel: kooliajal Eestis ja suviti Siberis. Harjusin maailmade erinevustega: siin on nii ja seal on naa.

Lapsepõlves ma ei teadvustanud seda, et olen mittebinaarne, aga tagantjärele mõeldes meeldis mulle olla eelkõige inimene. Ma ei üritanud oma sooga samas-tuda, mind lihtsalt huvitas, mis minu ümber maailmas toimub. Olin ka välimused üsna **sooneutraalne**. Mulle meeldisid lühikesed juuksed, kuna siis need ei jäänud ette. Ka mu käitu-mine ei olnud väga tüdurukilik: tagusin isaga koos ülima mõnuga naelu ja mängisin pigem loomade kui nukukudega. Isa hakkas mind Ljoškaks kutsuma, mis on Aleksei nimevariant, aga vene tuletusreegliteko-haselt

saab seda ka Olgast tuletada, ja mulle see täiesti sobis.

Kui isa Eestisse läks ja ema

talle järgnes, jättes mind esialgu Siberisse, hakati mind ema vanemate peres tüdrukuks vormima. Piltidelt on näha järjest juuste pikenemist ja elurõõmu kadumist. Aga väljas mängides sain enda järgi olla ja omal viisil maa-ilmaga suhestuda. Koos sõpradega “päästisime loodust” korjates klaasikilde rannast, et need kellelegi liiga ei teeks – seda ei saanud täiskasvanud tembeldada kiitvalt “tüdrukulikuks” või taunivalt “poisilikuks”, sellest oli lihtsalt kasu loodusele ja inimestele. Samas mäletan oma üheksandat sünnipäeva, kuhu olid ainult tüdrukud kutsutud, ja tugevat tunnet, et ma ei ole nagu nemad, kuigi kõik nad olid toredad. Siiski ma tundsin, et ma ei ole nagu poisid ka. Olingi selline Potsataja: keegi, kellele ei leia õieti nimetust. Alles 30+ olles ja mit-

tebinaarsete inimeste seltskonda sattudes tundsin, et kuulun soogruppi ilma vajaduseta mängida kedagi, kes ma tegelikult ei ole.

Millised on su hovid?

Mulle hullumoodi meeldib ujuda – ma teen seda terve aasta! Armastan ka hommikuti joosta ja nädalavahetusesti käia pere või sõpradega kajakki sõitmas. Ma armastan sauna, kudemist ja lauamänge. Mind väga rohkemaks tegelikult ei jätku, kuna lisaks mitmes kohas töötamisele olen mitmiksuhtes, seega räägin lähedaste inimestega hästi palju suhetest. Ja muidugi ma naudin ka sõpruskondadega koos olemis

Piiblisõnad trepiastmetel

Oled sa alati olnud usklik või leidsid selle enda jaoks mingil eluperioodil?

Mu pere oli kirglikult ateistlik ja mina samuti, sest väiksena mõjus mulle Nõukogude propaganda väga tugevalt. Kui olin 12, kinkis Sillamäe vaimulik meie perele palveraamatu. Ma lugesin ühe palve läbi ja mõtlesin, et kahju on nii ilusatest sõnadest, mis tegelikult on lihtsalt pettekujutelm. Aga just sellel hetkel, ilma et ma ise oleks selleks midagi teinud, tundsin Jumala kohalolu ja hak-

kasin Jumalaga suhtlema. Ma olin perekonnas enda usuga üksinda, aga leidsin endavanuseid ususõpru, kellega me trepikoja trepiastmetel saime arutada usuküsimusi ja palvetada. Selline oli minu esimene kogudus: kaks, mõnikord kolm last, kes on Kristuse nimel koos.

Mis on su kontseptsioon Jumalast?

Mina usun Jumalat, kes on kõigile ühine ja keda ei saa mingisse kujusse püüda. Samas ma arvan, et kui me räägime Jumala armastusest või headusest, siis

Jumal on igal pool ja ka mitte kusagil.

iga inimene on Jumala järgi loodud, sest iga inimene on võimeline armastama ja olema hea. Jumal on igal pool ja ka mitte kusagil. Minu kontseptsioonis ei ole Jumal üksnes mingi jõud või ollus, vaid isik, kellega saab suhelda.

Kui suur roll on sinu meelest Jumalal igapäevaelus? Kui me võtame näiteks kurjuse, mis maailmas on, siis kas sul ei teki frustratsiooni, et miks Jumal laseb nii juhtuda?

Mul on frustratsioon küll, aga pigem selle kurjusega otsesemalt, sest tavaliselt

on päris selge, kes kurjuse eest vastutab. Kui me kujutaks ette, et Jumal korraldab kõike, siis see oleks nagu Teletupsumaailm, kus on keegi, kes paneb stsenaariumi ja asjaosalised paika ja neile sõnad suhu ja tegevused kätte.

Ma ei usu kõikvõimsat Jumalat, vaid kõikehõlmavat Jumalat, mis tähendab, et ka Jumal kannatab koos sellega, kes kannatab. Jumal koputab igale võimalikule uksele, ärgitades meid midagi tegema, kui kellelgi on halb. Jumal vajab meid sama palju, kui meie vajame Jumalat. Mul ei ole sellist **lih-tsat** usku, et kui me palvetame, siis midagi võigast ei juhtu: elu on kahjuks keerulisem. Aga ma usun kindlasti, et Jumal ei jäta meid maha. Jumal aitab kõigega, aga tal on sellega abi tarvis: tal ei ole muid käsi ja jalgu peale meie omade.

Mis hetkel sa palvetad?

Kuna ma olen suhteliselt püsimatult inimene, siis ma ei ole kunagi olnud võimeline paigal olles palvetama. Minu palve on tegevus, näiteks vabatahtlik töö või liikumine. Sellest ajast, kui oma mittebinaarsuse omaks võtsin ja enda järgi elama hakkasin, olen hommikuti esimese asjana läinud välja vabadusse jooksmas, jalutama või jökke ujuma. Ja siis ma avas-tasin, et Jumal jookseb või ujub minuga kaasa – tal ei olegi vaja mind palvepoosi naelutada,

et minuga suhelda.

Kui Ukraina sõda algas, siis ma olin ühel päeval teel Poskasse – hiljaks jäämas, nagu alati – ja mulle kirjutas Messengeri sõbranna Kiievist, kes ei saanud koos voodihaige emaga varjendisse minna, et ta ei pea pommitamise õudusele vastu. Seisin keset tänavat šokis; lubasin talle palvetada, et teda veidikenegi lohutada. See oli tema jaoks aga ootamatult suur asi. Kui Kiievist hakkas elekter ära kaduma, kirjutas sõbranna mulle, et kardab minuga sidet kaotada, sest see toetas teda nii palju, ja siis me leppisime kokku, et iga päev kell 12 me palvetame teineteise eest, mis iganes ka ei juhtuks. Vat see oli täitsa ootamatult suur asi ka mulle – leidsin sellest tohutult tuge. Palve ongi minu jaoks pigem vastus olukorrale kui planeeritud tegevus.

Kuidas sa leidsid Geikristlaste Kogu?

Ma olin juba aktiivne LGBT-kristlane selleks ajaks, kui ma selle leidsin. Läksin LGBT-kristlaste foorumile, mis tollal toimus Venemaal, ja sealsed inimesed ütlesid mulle, et Eestis on Geikristlaste Kogu olemas. See võrgustik on tegelikult palju suurem, kui tundub: Euroopa LGBT-kristlaste foorumis on üle 40 riigi organisatsiooni

Kas peale Soome pastori rünnakut juunis on tur-

vatunne või tahe korraldada midagi kadunud?

Kindlasti on turvatunne tugevasti häiritud: enne nii tugevat ohutaju ei olnud. LGBT-kristlased ongi suhteliselt haavatavad ja see ei olnud esimene ega kardetatavasti viimane juhtum Euroopas – kuigi Eestis pole enne midagi sellist juhtunud. Aga mõned aastad tagasi pääsesin napilt rünnakust Peterburis, kus radikaalne rühmitus sai teada LGBT-kristlaste avalikust kohtumisest. Tollal kaotas selle rünnaku tagajärjel üks meie poistest silma. Aastaid tagasi, Venemaal, ajas meid politsei hotellist välja, väites, et konverentsisaalis on pomm, aga meie olime ainukesed, kes “evakueerima” sunniti. 12-aastaste laste grupp jäeti “pommiga” samale korrusele. See pole vaid Venemaa rida: inglased rääkisid, et 70-ndate lõpus visati nende kohtumisele Molotovi kokteil sisse. LGBT-kristlaste vastu suunatud vägivald on jõuline, sest me paikneme just seal, kus võib fanatismiga kokku sattuda. Peame nüüd palju tõsisemad ohutusmeetmed tarvitusele võtma, et liikmeid fanatismi eest kaitsta. Aga ka rünnak Soome pastorile ebaõnnestus, sest kogunenud inimeste üksmeel ja valmidus üksteist kaitsta olid hämmastavad: meie pensioniealised naised aitasid noaga ründajat peatada ja politsei tulekuni kinni hoida, sest nad hoo-

lisid üksteisest rohkem kui kartsid enda pärast!

Mida sa teed, kui kõik tundub lootusetu?

Kuna olen lapsepõlves vägivalda üle elanud, siis ma lähen paraku lootust kaotades kergesti dissotsiatsiooni ega teadvusta täielikult, mis mu ümber toimub. Kui läheb nii, siis lasen sellel olla: annan endale aega taastumiseks. Aga mul on mu elupäästvad hommikud! Kui ma jooksen või ujun, siis need kehalised aistingud toovad mind süngest olekust välja ja ma tunnen ka Jumala kohalolu. Teiseks veedan aega inimestega, keda usaldan – see tekitab ühtsust ja annab lootust ka kõige süngemas olukorras.

Väga tihti tunnevad kväärid, et nad ei ole te-retulnud kristluses või mõnes muus usus – kas sul on endiselt selliseid hetki?

Mul tekib küsimus, kes saab midagi sellist üldse

otsustada. Minu isiklik suhe Jumalaga ja minu kristlikud väärtused ei sõltu nendest inimestest, kes tahaksid mind oma seltskonnast välja jätta – ja õnneks nad ei ole kristluses üldse enamuses, lihtsalt agressiooni on alati rohkem väljapoole märgata kui kokkuhoidmist ja ühtsustunnet. Isegi kui ei oleks kõigile avatud kristlikke kogudusi, siis alati leiab vähemalt kaks või kolm inimest enda ümber. Kui kogukonnas ei tunta rõõmu sinu üle just sellisena, nagu sa oled, siis see on kogukonna probleem, mitte inimese probleem. Ükskord ma

lauda. Nad tulid ja abitussest kallistasid mind, käisid ise armulaua ära ja tulid kallistama mind uuesti – sellest kujunes ilus ja tähendusrikas spontaanne rituaal. Kui me ei lähe ära ja oleme pildil – see annab võimaluse teistel ebaõiglusega suhestuda. See toob ajapikku ka muutuse. Kirik ei ole keegi kusagil, kirik olemegi meie kõik. Alles mõnisada aastat tagasi õigustasid paljud kirikud ka orjust või pärisorjust. Kui ei oleks julgeid kirikuliikmeid, kelle kristlikud väärtused ei lubanud orjust Piibli tsitaatidega õigustada, poleks kristlus edasi kestnud,

“Kui me ei lähe ära ja oleme pildil – see annab võimaluse teistel ebaõiglusega suhestuda.”

läksin ühes õigeusu kirikus isiklikule pihile, kus mainisin samasoolist perekonda, ja vaimulik ütles mulle, et ma minema läheksin, kuna mind ei võeta selles koguduses pihtima ega armulaua juurde. Ma ei läinud minema ja seisin teenistuse lõpuni, palvetades selle olukorra pärast. Hiljem kirjeldasin kogemust blogis ja rõõmustasin koguduse-liikmete reaktsioonide üle: mitmed inimesed olid kurvad ja nõutud ja kutsusid mind teinegi kord oma kogudusse. Tulingi, kuid ei saanud armulauale minna. Mitmed kirikulised olid kimbatuses, teades, et siinsamas kirikus on üks inimene, kes ei saa armu-

vaid oleks koos orjaühiskonnaga hävinud.

Nemad võivad olla ka meie

Kes oli esimene inimene, kellele sa oma mittebi-naarsest identiteedist rääkisid?

Seda ma isegi ei mäleta. Selleks ajaks teadsid lähedased juba, et olen panseksuaalne ja ilmselt rääkisid neile ka oma sookogemustest jupikaupa. Aga mäletan väga hästi, kuidas ma 20-aastasena rääkisinsõbrannale, kellega olime ühikas toakaaslased, et armastan naist. Mul oli kole hirm, et sõbranna ku-

nagi enam ei puuduta mind, kuid ta istus, kuulates mu kõrval, ja silitas lohutavalt mu selga. See oli tollal kõige vajalikum soe inimpuudutus.

Mittebinaarsuse mõtestamine ei olnud enam kurb, pigem vabastav – seda tänu sellele, et mul oli palju toetust ja ka enesekindlust.

Kuidas oli tulla välja oma perele ja lähedastele?

Mul on suur valikupere – inimesed, keda ma pereks pean, isegi kui me pole otseselt sugulased. Nendele välja tulemine oli alati jõustav ja rõõmus kogemus. Sugulaste hulgas oli inimesi, kes on väga rõõmustanud minu väljatulemise üle, ja on olnud ka neid, kes mind on hakanud võõrastama. Aga inimeste maailmapildid ongi erinevad. Meie kõigi vastutus on elada enda südametunnistuse järgi. Mina elan oma maailmas ega saa oma südametunnistust teise inimese järgi painutada – sellest poleks ei minule ega mind võõrastavale inimesele kasu.

Kuidas inimesed reageerivad, kui sa ütled, et oled mittebinaarne? Kas on väga tihti vaja seletada seda terminit?

Ei ole väga tihti vaja. Kuna ametlikult kasutan endiselt ka Olga nime, siis räägin mittebinaarsusest vaid seal,

kus see miskitpidi oluline on. Näiteks vene keele tunnis olen välja toonud, et ma võin enda kohta kasutada nii naissoo kui ka meessoos lõppe, ja küsinud õpilastelt, millist grammatilist sugu ja millist nime nemad enda puhul eelistavad. Seksuaalsusega seotud tundides mainin oma identiteeti, kui tuletan meelde, et iga-sugused “nemad” võivad olla osa meist. Toon näite, kus üritusel olles kuulsin puldist juttu, et on mehed ja naised ja siis veel need veidrikud, kes justkui pole kumbki. Kõneleja vist eeldas, et neid veidrikuid ruumis ei ole. Ei olnud väga mugav otsustada, kas tõusen nüüd püsti ja ütlen, et juttu on ka minust või neelan selle veidrikujuttu alla. Minu tavaline teadlik valik on ennast nähtavaks teha, sest see toob pikas perspektiivis muutuse ja aitab neid, kes oma identiteedist nii avalikult rääkida ei saa. Aga ma saan elada ka teadmise ja teadmisega, et mitmed inimesed ei tunnista mittebinaarsust. Minu inimeseksolemise kogemus on minu jaoks kindlam kui kellegi teise arvamus.

Kõik saab korda nii või teisiti

Mis on sinu jaoks perekond?

Olen oma lastele õpetanud, et perekond on need inimesed, keda sa oma perekonnaks pead. Mul on suur ja toetav valikuperekond,

kellega ma olen kokku kasvanud, sõltumata sellest, kas meil on otseseid veresidemeid. On näiteks laiendatud perekond nende sõprade näol, kellega me koos lapsi kasvasime, ja on vaimsed sugulased, kelle tütre ristivanemaks olen. Minu jaoks on olulisem perekonnasuhteid kirjeldada kui piiritleda.

Kui sa kohtuksid noore endaga, mida sa ütleksid?

“Kuule, alati läheb kõik korda nii või teisiti, aga kõige olulisem on kuulata ennast!”

Mida sa sooviksid poskastele öelda?

Nautige Poskat! See on ühtepidi väga normaalne ja teistpidi väga eriline keskkond. Me loome seda keskkonda kõik koos, meist sõltub, milliseks see keskkond edasi kujuneb. Väärtustage seda, mis on toetav ja jõustav, tekitage arutelu ja muutusi ja otsige, kellega koos neid ellu viia! Poskat on väga mitmekesine ja mitmekesisust soosiv. Kui me kõik säilitame austuse ja lugupidamise teineteise suhtes, ükskõik kui erinevalt me ei mõtleks, saame paljudes asjades kokkuleppele jõuda. Aga kõige olulisem on kuulata ennast. Kui me julgeme olla meie ise ilma teisi survestamata ja laskmata teistel ennast survestada, siis me rikastame nii enda kui ka teiste elu!

Kivisse raiutud sõnad

Autor ja illustratsioon: Sandra Karo

Eriskummaliste hingeliste peaksime oma ligimeste piiravatesse kastidesse surumisest lahti laskma. Kui neid kaste on ainult paar, on suhteliselt raske ka kogu ilma inimesi nendesse paigutada. Ja õieti ei peagi ju seda tegema. Milleks kitsendada kireva ja isevärki maailma olevuste olemust primitiivsele tasemele? Omaenese identiteedile tahame aga tihti mingi nime anda – see toob kinnitust ja kindlustust. Sellisest mõttereast minu kirjutamissoov sel korral kerkiski. Toogu ehk see artiklike kellegi ellu selgust või südamesse mõistmist – vahest koguni

mõlemat!

Et sugu ei ole münt, millel kaks poolt, on keerukas ka seksuaalsust selle põhjal piirata. Sellegipoolest on pisike hulk neid, kes kummatigi näpuga järge ajavad ja teistele silte külge panevad. Tehes seda justkui eeldatava loogika järgi, võib see siiski panna kedagi tundma, nagu ta ei teaks iseend, otsekui oleks ta

Samuti on kogukonnaväliseid seltsimehi, kes oma teadmatuses võivad väärarusaamu levitada. Need vildakused tahan ümber lükata ning bi- ja panseksuaalsuse defineerida.

Mis on biseksuaalsus?

Biseksuaalsusel on läbi aegade olnud erinevaid de-

"Milleks kitsendada kireva ja isevärki maailma olevuste olemust primitiivsele tasemele?"

väär. Sellist lipikustamist tuleb ette ka bi- ja pankommuunis, kus ühel koma teisil põhjusel ei taha keegi leppida sellega, kuidas mõni isik end ise tunneb.

finitioone, mõned neist väärarusaamade tagajärjena. Taoliste hulka kuuluvad näiteks tõdemus, et biseksuaalidele ei meeldi transinimesed või mittebinaar-

"Omaenese identiteedile tahame tihti mingi nime anda – see toob kinnitust ja kindlustust."

"...kõik ei ole kivisse raiutud ja kõige vahele pole selgeid piire tõmmatud."

sed isikud või et neile on meele järele vaid mehed ja naised eelistuses 50/50. Elutruud definitsiooni otsides saab vilkalt aru, et midagi säärast seal kirjas ei ole. Bi on keegi, kelle südant mööda on kaks või enam sugu ning tal on nende suhtes eelistus või etendab sugu tema jaoks muul viisil osa. On ka neid, kes tajuvad, et see kõnend neid kõnetab, vaatamata sellele, et neil eelistus puudub.

Mis on panseksuaalsus?

Vastupidiselt biseksuaalsusele on panseksuaalsuse definitsioon üldiselt püsima jäänud. See aga ei tähenda, et paninimestest poleks muid ebatõeseid kontseptsioone, näiteks et nad on kõik polüamoorsed või nõus absoluutselt igäuhega voodit jagama. Pan on keegi, kelle jaoks sugu suhete tandrill rolli ei mängi. On ka panseksuaale, kellel on soo osas eelistus, ent kes tunnevad endiselt, et kuuluvad

sellesse hõimu.

Ehk, hüva lugeja, märkasid Sa, et need definitsioonid kattuvad paljuski ning iga hõimlane ei pruugi täielikult omasele lausungile

vastata. See ongi artikli peaaesjalik siht: panna inimestele südamele, et kõik ei ole kivisse raiutud ja kõige vahele pole selgeid piire tõmmatud. Ole, kes sa oled, ja pane endale see silt külge, mis sulle meelus on. Ära suru end kasti ning ära lase stereotüüpidel end heidutada. Kväär ei ole väär!

Sooneutraalne kõnepruuk

Autor: Sandra Karo

Õpetajale

“Ma tahaksin nüüd mõnda maskuliinsemat häält ka kuulda.”

“Tahaksin kuulda vastust mõnelt õpilaselt 3. reast.”

“Tüdrukud, mis teie kirja panite?”

“Mida teie grupp kirja pani?”

“Tüdrukud võtavad ühe lipiku ja poisid võtavad kaks.”

“c1 õpilased võtavad ühe lipiku ja c2 õpilased kaks.”

Niisama

“Kas Sa oled naine või mees?”

“Mis soost Sa oled?”

“Proua, kas te vajate abi?”

“Kas te vajate abi?”

“On Sul naiste hügieenitarbeid?”

“On Sul menstruatsioonitarbeid?”

Drägged out

Autor: Mirtel Üllim
Fotod: @peroksiid

Hakkasin mina oma pisikesest Karlova ärealal asuvast korterist liikuma tänase artikli peastaari Delfi Oraaki poole. Mapsi kalkulatsioonide kohaselt oleksin pidanud sinna jõudma 11 minutiga, kuid kuna olin juba niigi ajahätta jäänud, siis suutsin maad sõtkuda sellise kiirusega, et juba pärast üheksa minuti möödumist olin tal ukse taga, kus seisin viivuks, et suurem hingeldushoog võimalikult kiiresti üle saaks minna. Pärast paari koputuskatset avas Delfi mulle ukse ja juhatas mind oma koopa eesuksest sisse, kus esimese asjana hakkasin palavalt vabandama oma minutilist hilinemist, tuues ettekäandeks, et mu pisikesed jalad pole kõndimiseks just kuigi

optimaalsed. Teda see aga ei häirinud, sest pidi isegi askeldama: nimelt ahju ees kükitama ja selle kütmisprotsessi jälgima, sest kuna Eestis oli selleks hetkeks kätte jõudnud oktoobrikuu, siis võimalus, et sa võisid nakatuda kroonilisse varvaste jahenemisesse, oli märkimisväärne.

Mis oli su varajaseim kokkupuude drag'iga?

Aasta oli siis vist 2017 ja eks ikka siis tõsielusaate "RuPaul's Drag Race" kaudu. Kuna mul polnud Netflix'i ega mingit muud ametlikku kohta, kus *stream*'ida, siis vaatasin Youtube'ist väikeseid klippe ja *lip sync*'e. Sealt kasvaski mu huvi välja ja hakkasin ka

vaikselt meiki tegema ja *drag*'i tegemist proovima.

Kui Eestis oleks "Drag Race", siis kes oleksid kohtunikud?

Ma tahaksin öelda, et tõenäoliselt Nordica või Vilita istuksid kõige rohkem selle *image*'iga kokku, mis peaks olema RuPauli perfektsus, hüpernaiselikkus, aga nad tahaks ka ilmselt ise võistelda, seega neid ei saa kohe võtta. Ütleme, et see oleks siis Kersti Kaljulaid. Ženja ka kindlasti, kui

mitte üks põhihindajatest, siis kindlasti külaliskohtunik.

Millal mõistsid sa, et tahad drag'iga ka ise tegeleda?

See vaikselt podises. Ma olin alati tahtnud teha, aga samas ongi see, et alustada on nii keeruline – sul pole mitte midagi, aga sul on vaja kõike. Siis oligi nii, et ühe mu sõbra sünnipäevapidu langes täpselt samale päevale kui Poska 2020 ball. Peo teema oli Met Gala ja ma tahtsin kehastada end Violet Chachkiks. Siis ma mõtlesingi, et ma olen juba nii kaugele jõudnud omadega ja peoni on kuu aega, seega kui ma pingutan ja laenan ühelt paruka ja siit-sealt veel nii mõndagi, siis ma vean välja.

Kuna pidude vahepeal polnud mul aega riietuda, siis ma panin ennast – ma olin tollal õpilasesinduses ka – *drag*'i õpilasesinduse ruumis ning läksingi ballile *drag*'is. Sain oma klassiõe Lisanna Laansaluga kandideeritud ka balli Koidu ja Hämariku tiitlile ja panime selle võistluse kinni ka! See oligi siis minu esimene avalik kord *drag*'is. Nüüd tagasi vaadates nägin välja nagu paras kunksmoor, aga see oli... see oli sündmus ja see oli julgustükk. Naljakas oli ka see, et paarid ei olnud tollel aastal teada: rahvas sai hääletada kolm poissi ja kolm tüdrukut, kes siis hiljem omavahel paari said võtta.

Teised paarid, lisaks mulle ja Lisannale, moodustusid nii, et oli üks tüdrukute ja

üks poiste paar, seega kandidatuur tundus näiliselt isegi kväär, kuna ka ainsas segapaaris, mille moodustasime mina ja Lisanna, olin ma end riietanud tüdrukuks.

Siinkohal otsustas Delfi võtta momendi, et oma ahju segada. Ahjuroobiga ahju sisepinda kraapides kirjeldas ta ka oma hiilgavat siniste lillekestega krooni, mille ta tol märkimisväärusel õhtul võitnud oli. Peatselt, peale pisikese ahjuukse sulgemist, otsis ta selle krooni ka üles ja demonstreeris seda mulle.

Mis sind *drag*'i juures enim paelub?

Kõigepealt, *drag* ei ole minu jaoks kostüüm, mis ma selga tõmban – see on nagu mu enda identiteedi pikendus. Vahepeal – sest ma ikka veel otsin oma rada selles *drag*-maailmas – läksin ma veidi kostüümilikumaks, kuid see polnud minu jaoks

See mind *drag*'i juures paelubki: ma saan olla mina, aga uhkem, kõrgem, sädelevam.

Kirjelda mulle oma *drag* persona't. Kes on Delfi Oraakel?

Esiteks mu nimi tuli sellest, et kui oli mu esimene päris esinemine, siis ilmselgelt oli mul vaja nime. Kirjutasin oma sõpradele, et “Jou, mis mu nimi on?” ning tuleb välja, et Delfi Oraakel oli hüüdnimi, millega nad kutsusid mind juba enne. Kuna minu peas eesnimi Delfi, perenimi Oraakel oli väga naljakas, siis selle nime ma valisingi.

Ma mäletan, et esimese tutvustusena ma kirjutasingi, et kui ma oleksin sündinud tüdrukuna, siis ma oleksin see mikrotukaga goodi tüdruk. Mikrotukka takistab mul enim tegemast see, et mul on endal lokkis juuksed ja need lihtsalt ei kannaks mikrotukka välja.

Mina kui kaunilt krussis

Mult on küsitud, mis vetsus ma käin, ja siis ma vastasin, et esinejate omas.

enam autentne: ma tahtsin end siiski tunda nagu mina, lihtsalt veidi võimendatud.

kiharate omaja, kelle unelmates eksleb ka mikrotukk, tundsin ta valu

sel hetkel spirituaalsel tasandil.

Delfit inspireeribki vist see, et kuna ühiskond näeb mind mehena – ma olen mittebinaarne –, siis püüan vältida *drag*'is kõike seda, mida ma ei saa või mida mul ei lubata teha väljaspool *drag*'i. Kui ma tahan, siis ma teen burleski, kui ma tahan, siis teen ma hästi emotsionaalseid kavasid. *Drag*'i kaudu saan ma avastada ja asju läbi mängida.

Kes on su suurimad drag-eeskujud nii Eestisiseselt kui ka üle maailma?

Eesti-siseselt ei saa üle ega ümber Helgi Saldost, sest ta on mingil määral ikkagi mu *drag*-kasuema, kuigi ta pole mind ametlikult lapsendanud. Ta on inimene, kes teeb eesti *drag*-kogukonna kuuldavaks. Iga kord kui meile tuleb pakkumisi, siis soovib ta minu nime, ta saadab mulle kutseid ja *tag*'ib mind postituste alla. Ma kindlasti ei oleks nii kaugele jõudnud, kui Helgit ei oleks.

Üle maailma tooksin välja, et kuna Delfi on glamurne, siis äkki Amanda Lepore ning kui ma alguses hästi palju “*Drag Race*” vaatasin, siis ka Violet Chatchki. Esimene kord *drag*'is ma ju püüdsingi teda jäljendada ja see väike osake temast pole siiani

lahkunud. Alguses oli seda rohkem näha, aga nüüd on ikka tema inspiratsioonivari alles – ma ei oleks Delfi ilma temata.

Kiirelt lipsas Delfi suust, et ta on nüüd sunnitud tõusma ja kütteklotse juurde tooma. Kuskil taamal ta siis vaikselt sahistas ja ivakese aja pärast naasis ning kükitas ahju ette. “Põhimõtteliselt ahiküttega korter on põrgu, mis ei lõppe kunagi.” Ta kolistas oma klotsidega, aetas nad prantsatusega maha. “Praegu on see teema ka, et mul on ainult mingid hästi rõvedad

...panin
ennast
drag'i
õpilasesin-
duse
ruumis...

suured halud alles, mis on kas hästi lapikud – mis absoluutselt tapavad hapniku ligipääsu ära – või siis nii suured, et nad peaaegu ei mahu ahjuuksest sissegi. Ma ei saa võita.” Ta võttis hetke, et sagistada ahju kõrval olevas kotis, mis oli täidetud vanade ajalehtede ja munakarpidega, et leida

just need õiged, mis tulle visata. “Aga ma pean võitma. Õnneks mu isa on meile nädala lõpus puid toomas, aga sinnani peame üle elama nende kändudega.”

Kirjelda oma esimest drag show'd. Mis olid su emotsioonid? Mis sul enda arvates ülihästi välja tuli? Mis võis olla komistuskiviks?

See toimus umbes kaks aastat tagasi, show oli “*Miss Elsa's Cabinet of Curiosities*” Tallinnas. Üks inimene, kes aitas üritust korraldada, oli mu sõber Elli, kes ütles mulle: “No ma näen Instas, et sa mukid siin ja mukid seal – tule tee üks *show* ka siis ära!” Nii ma siis läksingi. Lauluks oli üks “*Chicago*” muusikalist pärit lugu, nii et see oligi kergelt burlesklik. Ma läksin sinna: mul ei olnud parukat, mul ei olnud ripsmeid... okei ripsmed võib-olla olid, ma ei mäleta enam. Igatahes, see oli tasustamata ots: raha me ei saanud, sest lihtsalt elu on selline. Tagaruum oli... hirmus, väike, räpane. Mitte halvaga Miss Elsale, kes oli korraldaja – tingimused ei ole kunagi ideaalsed mitte kuskil, seega ei ole see ainult tema süü. Ma tegin seda ja ma värisesin. Nad ajasid ka järjekorra sassi, nii et ma teadsin, et ma pean kuskil keskel olema, kuid siis esimesena kutsuti mind

lavale. Ma mõtlesin, et okei, teeme siis selle asja ära. See oli *show*, mille jaoks ma olen elus kõige rohkem harjutanud. Nädal aega enne seda käisin iga päev oma parima sõbra juures

siis Helgi Saldo või Anette Mäletjärve käest –, et kui nad ei oleks teadnud, et see oli mu esimene kord, nad poleks arugi saanud. Pärast seda esimest esinemist ma ei teinud päris *drag show*'d

No kõigepealt pean ma üldse tööd saama. Tartus on selleks kõige tihedamini Vikerruumi esinemised. Kui ma tean ürituse teemat (mida ma üldjuhul ei tea), siis ma üritan leida mõne laulu, mis läidab minus leegi, aga samas sobiks ka teemaga. Mul on Spotifys eraldi *playlist* ka, kuhu on pandud laulud nii-öelda salve juba valmis, et nad mul meelest ära ei läheks.

Kui ma olen laulu valinud, siis ma hakkain seda vaikselt harjutama ja seejärel ma mõtlen kostüümi peale. Ma sain nüüd hiljuti õmblusmasina – *drag*-asjandus Helme Hirmutis andis selle mulle ja õpetas mind õmblema. Näiteks mu eelmisel esinemisel, mis toimus see laupäev (07.10) VikerLaval, olin oma kostüümi ise õmmelnud. Tihti ma kannan ka asju kaltsukatest – ma lihtsalt sobitan midagi kokku. Üritan seda iga kord nii teha, et riided oleksid uued ja huvitavad, aga ma olen ka lihtsalt mingit pükskostüümi kandnud ja *plaks* korras.

Harjutamisega on nii, et ma sõnad saan selgeks laulu niisama ülejäänud elu kõrvalt kuulates, aga ma pole tantsimises üldse hea, nii et ma üritan peegli ees harjutada. Ütleme nii, et nädal enne oleks perfektne, kui ma hakkaksin harjutama: tavaliselt ma ei tee seda varem kui paar päeva enne ja muidugi muutub see vitsaks, mis

tema elutoas oleva suure peegli ees tantsimas. Laval ma aga komistasin iseenda kandade otsas või varvaste otsas või kuidas iganes eesti keeles see väljend on. Aga inimestele meeldis, tagasisideks ma sain – kas

peaaegu aasta aega. Algas oli mul ikkagi aeglasem.

Milline näeb välja sinu tüüpiline ettevalmistusprotsess drag show jaoks?

mind pärast peksab. Kui etendus ei tule nii hästi välja, kui ma oleksin tahtnud, siis tihtilugu jättiski mu enda ettevalmistus soovida.

Kuidas oled sa *drag*-artistina nende aastate jooksul arenenud?

Kõige rohkem julguses, sest kuigi on kaks aastat mu esimesest esinemisest möödas, siis mul oli ju peaaegu aastane paus, kus

ma olin oma sõbrale Inesele taustatantsija – vist kaks korda. Alles aasta tagasi läksin esimest korda Vikerruumi korraldaja Jaan Krooni juurde ja ütlesin, et ma tahan esineda. Siis ta ütles: “Okei, tule lavale.”

Ma mäletan, et mu unistused olid hästi väikesed: ei julgenud suurelt mõelda. Näiteks panin endale selle aasta uusaastalubadustesse kirja, et ma tahan aasta jooksul

ühe *drag show* teha (ja lugeda 12 raamatut, sest peame seda kirjanduse vaimu üleval hoidma! Lugege kohustuslikku kirjandust noored! Väga head soovitusel on meie kooli eesti keele ja kirjanduse õpetajatel!), aga nüüd on kogu see asi justkui plahvatanud, sest ma tegin ainuüksi ainuüksi viis *show*'d.

Ma mäletan, kui ma olin Inese taustatantsija, siis, okei, nägin hea välja, aga seda oli näha, et ma vaatan kogu aeg tema poole, et saada kindlustunnet. Nüüd, viimasel VikerLaval, tegime uuesti koos ühe show, lihtsalt vanade aegade mälestamiseks, sest ka tema esimene esinemine oli olnud “Miss Elsa’s Cabinet of Curiosities”. Ja nüüd me mõlemad tulime lavale: me olime tähed omaette. Me toetusime üksteisele, aga me ei pidanud pidevalt kõrvale vaatama: tšekkama, et mida ma nüüd teen või mida tema teeb.

See oli siis nii-öelda vaimne areng. Aga ka välimuses on palju toimunud. Kõige rohkem vist kostümeerimises või stiliseerimises. Alguses oligi mul üks parukas, stiliseerimata, ja mingi väike öösärgistiilis must kleit. Nagu... pole hullu, aga see pole ka midagi erilist. Aga nüüd mul on kapiots täis stiliseeritud parukaid, elutoas on riulid täis kingi, kapp on täis kleite ja kostüüme, mille kallal ma vaikselt töotan.

Samad esemed saavad olla nii palju rohkem kõrgendatud lihtsalt sellega, et mul on kogemus ja erialane oskus, mis tulebki lihtsalt ajaga ja teiste inimestega suheldes ning kogukonnalt või internetist õppides. Ma näitan nüüd pilti, sest ma olen selline inimene. See on siis üks esinemine Inesega, mul oli see must parukas ja see must kleit. Mul on siin täiesti samad asjad seljas. Sama parukas, sama must kleit, aga lihtsalt see, et mul oli vahepeal aasta ja pool, et saada julgemaks, kasvada inimesena. Esimesel pildil olen ma nagu väike hall hiireke, teisel aga nagu superstaar!

Mis on selle karjäärivaliku puhul suurimaks katsumuseks?

Üks asi on rahastus, sest see kõik on kallid. Ja nii väga kui *show*'de, ürituste, pidude korraldajad tahavad – neil lihtsalt eriti ei ole raha maksta, kui üldse on. Tartus Vikerruum on suur pidude sari – neil on raha maksta, aga Tartus on ka 6ede6õrgu6idu, mis on kogukonna tehtud pidude sari. Kuna see ongi kogukonnalt, siis saavad nad lihtsalt koha, kus pidu toimub, ilma üürita, kuid neil ei ole kahjuks vahendeid maksta esinejatele arvestatavat palka. Nii tekibki küsimus, et kuidas anda midagi uut ja põnevat, kui mul pole raha, et seda osta.

Ja siis on katsumus ka see julgus edasi liikuda, teha midagi uut, sest, okei, esinesin Tartus ära, sain VikerLaval mugavaks, aga edasi? Kevadel mul tuli

Kas inimesed jäävad ka ette?

Tänavatel liikudes

Kõigepealt, drag ei ole minu jaoks kostüüm, mis ma selga tõmban – see on nagu mu enda identiteedi pikendus.

võimalus Tallinnas ühel võistlusformaadis üritusel osaleda. Mitu nädalat pidin kaaluma, enne kui lõpuks Helgi Saldo lihtsalt *tag*'is mu sinna postituse alla ära ja ütles: “Osale!” Siis oli Tallinnas esinemine selline suur hirmus asi: nüüd vean end vähemalt korra kuus pealinna, et midagi *drag*'iga seotut teha.

Katsumus on ka kavade loomine, sest ma tahan publikule pakkuda midagi, mis on huvitav, midagi, mis on uus, aga samas midagi, mis on ka mina. Kuid vahepeal lihtsalt ideed on otsas või ma ei oska neid teostada või see kõik vajab rohkem aega ja harjutamist, aga kui ma olen üheksast poole viieni koolis ja mul on ka eluasjad, siis kuidas veel *drag*'i sisse mahutada. Ehk siis jah, aeg ja raha. Nagu kõigega elus: aeg ja raha on kõige suuremad katsumused.

inimesed vahel ikka karjuvad mu peale, aga nad karjuvad ka siis, kui ma ei ole *drag*'is – vahet pole. Pitudel, mis peaksid olema *safe place*'iks loodud, kus esinejad saavad näidata seda kunstivormi, on ka sõimatud, röpaseid pilke heidetud. Minult on küsitud, mis vetsus ma käin, ja siis ma vastasin, et esinejate omas. Samas see positiivne energia, mida ma kogukonnalt tagasi saan, see rõõm, mida ma ise sellest tunnen, kaalub üle kõik selle negatiivsuse. Internetis on ka trolle, aga need ma saan ära blokeerida. Kväärinimesena olen ma nii harjunud sõimusõnadega, et need mind ei takista.

Kust kogud sa inspiratsiooni oma loovustükkide jaoks?

Tihti muusikat kuulates. Näiteks mu viimasel *show*'l ma tegin Olivia Rodrigõ

lauu “Vampire”, mis on aeglane ja emotsionaalne, seega tahtsin toetuda sellele emotsioonile. Mõtlesin, kuidas ma saaksin mingi vau-faktori, ja siis hakkaski mõte jooksmas: okei, vampiir – veri. Kuidas ma saan võltsverd teha, mis mind pimedaks ei teeks, kui see mulle silma läheb? Ma keedan kisselli. Kuidas teen nii, et veri riiete peal parem välja näeks? Suur valge kleit. Kuidas ma suure

...ma istusin
sinna toolile ja
hakkasin
sellega mööda
lava ringi
ratsutama.

valge kleidi saan? Ma õmblen selle. Tavaliselt see kõik hakkabki rulluma ühest väikesest ideest. Mul on ka väike märkmik või telefonis märkmete äpp, kus ongi tuleviku kasuks erinevad ideed kirjas. Nad on küll poolikud, nad on ebaküpsed, aga nendest annab midagi välja kasvatada.

Kõige rohkem on mind kontseptsiooni poolest proovile pannud Jaanus Samma näituse “Raudmehed” põhjal toimunud *drag*-õhtu.

Teemaks oli eesti mütoloogia kväärimine ja üleüldiselt näitusest inspiratsiooni võtmine. See oli küll nii, et ma mõtlesin ja ajus hammasrattad keerlesid. Mõtlesin, et nagu, mis ma teen: ma ei tea, mis ma teen. Aga ma ütlesin sellegipoolest jah ära, sest sellist pakkumist ma teist korda ei saa. Teadsin, et see on mu elu kõige tähtsam esinemine. Laenasin siis raamatuid eesti muistenditest.

Lugesin läbi raamatu “Kalevi alt välja”, mis sisaldab Eesti kväärlugusid 19. kuni 20. sajandini, rääkisin endast vanemate inimestega ja lõpuks jõudsin katkuni. Katk eesti mütoloogias kehastab ennast ümber, et liikuda külast külasse,

et inimesi petta (nt “Rehepapis”) ja siis ma mõtlesingi: aga kui katk kehastab ennast ümber, kas ta siis teeb *drag*’i? Nii ma kehastasingi end katkuks.

Ma ei tea, kui hästi see välja tuli, sest, jällegi, ma jõudsin selle ideeni alles äkki viis päeva enne esinemist ja lähtusin sellest, kuidas meedias katku kehastatakse – nii-öelda roheline toss. Laenutasin Vanemuise kostüümilaenutusest sellise rohelise-sinisetriibulise vaesema inimese kleidi,

põsepuna oli ka roheline. Ma ei tea, kas kõik said sellest ideest aru, aga ma olin uhke, et olin sinna jõudnud. Teostus oleks muidugi võinud nii palju parem olla.

Taaskord otsustab Delfi end oma istmelt kergitada ja puidule silma peale heita. “Okei, nüüd on tuli juba nii stabiilne, et ma saan selle kuradi kännu sinna sisse panna.” Siis võttis ta kätte kännu, mis eiras igat viimsetki füüsikalist seadust, mis oleks lasknud sellel sest pisikesest ahjuuksest sisse mahtuda, ja hakkas seda sunniviisiliselt ahju sisse suruma. “Noored, ärge pange selliseid kände ahju – see tegelikult ei ole ahjule üldse hea.” Puuhalg lõpuks ahjus, puhus ta kännule peale, mis tekitas mõnusa jõulukaminaliku praksumise. “Super! Nüüd, kui kõik läheb hästi, saan ma selle rahule jätta tänaseks.”

Kas su drag-karjääri jooksul on olnud mõni saavutus, mille üle sa eriti uhke oled?

Kõige mainekam *show*, ja mille üle ma ka kõige uhkem olen, et mul seal osaleda õnnestus, ongi Jaanus Samma näitus. Ma olen uhke, et seal käisin, aga ma ei ole uhke selle *show* üle, mis ma tegin. Sest, jällegi, kuna ma jõudsin kontseptsiooni juurde nii hilja, siis see

kergelt kukkus läbi. See pole see kvaliteet, mida ma olen harjunud tooma lavale. Kõige kvaliteetsem *show*, kus ma olen ennast ka enim ületanud, oli viimane VikerLava, kus ma olin õhtujuht, tegin oma sõbranna Inesega väikese numbri ja siis tegin lõpetuseks ka enda numbri, kus mu koletu *drag*-kasuõde Marla Burroughs valas mulle liitri jõhvikakiselli näkku. Aga ka üks mu sõbra Iirise sünnipäeva/loodetavasti uue peosarjade alguspeo *Neon black*'i üle olen uhke. Seal olin ma ka õhtujuht ja esineja. See oli nagu võimendatud Delfi Oraakel: see oli nagu goodi tüdruk kuubis! Teema pidi goot ja tume olema, valisin esinemiseks mingi nišibändi loo. Üks moment lava peal ma olin tooli otsas ja ma mõtlesin, et ma nüüd ei teagi, mida teha ja siis ma istusin sinna toolile ja hakkasin sellega mööda lava ringi ratsutama. Üldjuhul pärast esinemisi ikka tunnen, et oleks võinud seda ja toda paremini teha, aga nende esinemiste puhul need reaktsioonid publikult, see, milline ma välja nägin, kuidas ma tegelikult ennast tundsin ja millise jälje see minu jaoks jättis – siis saan aru, et olen ikka võimas! Mu sisemisel kriitikul on vahepeal õigus, aga mitte nondel momentidel.

Mis on su praegused eesmärgid oma *drag*-karjääris? Kuhu sa pürgid? Mida võib Delfilt lähiajal oodata?

Eks ma vaikselt pürgingi: ma ei pea isegi eesmärke otseselt paigutama. Muidugi on see tore, aga võimalusi tuleb iseenesestki. Detsembrikuus lähen ma jõulutuurile teiste *drag*-artistidega. See on küll kolmes linnas, mitte kuigi

suur, aga see on jõulutuur! Üks asi, mida ma kindlasti tahaks, oleks välismaal esineda. Näiteks Lätis, sest mind on ühe korra üritatud juba sinna sokutada. See oli niimoodi, et kell kaheksa hommikul kirjutati mulle, et kas ma tahan tol samal õhtul Lätis esineda. Ma olin nagu, et “EI! EI! Ärge tehke mulle nii!”. Aga unistan ka Soomes esinemisest, kuna seal on House of Auer ja mul on tunne, et minu ja

nende stiil kuidagi väga hästi ühtivad. Ma ootan kutset!

Mis on su nõuanded inimesele, kes mõtleb hakata *drag*-artistiks?

Leia kogukond! Ära karda kirjutada või võtta ühendust vanemate *drag*-artistidega, sest me toetame. Me kõik oleme sama rada käinud: alustanud reaalselt mitte millestki, mingitest papist kostüümidest. Näiteks selle aasta Baltic Drag King on mu hea sõber Dykeonaut ja ta alustas oma karjääri alles see aprill või märts, esimesel 6ede6õrgu6eol, ja ta areng, see hüpe, on olnud nagu siuhh. Viimasel 6ede6õrgu6eol me läksimegi uute artistide juurde, kes esinesid esimest

korda, ja ütlesime, et “Hei, kui on kunagi midagi vaja, siis kirjutage meile. Küsige, kutsuge meid külla, tulge meile külla, rääkige meiega! Kogukond on siin teie jaoks, sest *drag* on tiimisport!” Nüüd ma saan juba vaikselt ise hakkama, aga alguses oli küll nii, et mul oli fotograaf, stilist, koreograaf, meediahaldur, graafiline disainer. Mind on nii paljud inimesed aidanud, et ma ei suuda neid elu lõpuni piisavalt tänada. Jah, tänu kogemusele ja saadud oskustele saan ma nüüd rohkem üksi hakkama, aga alguses on abi nii vajalik. Nii et jah, kirjuta, küsi, uuri! Sest üksi ma teeks ikka öösel salaja meiki ja keegi ei teaks.

50-minutiline helisalvestus ning üks köetud ahi hiljem

olingi oma küsimustega lõpusirgele jõudnud. Pakkisin oma ustava märkmiku ja tema kaaslaseks oleva pastaka endale kotti, samal ajal Delfit tänades, et ta oli üldse nõus olnud mind niiviisi vastu võtma. Oma saapaid jalga upitades kostsin viimased hüvastijätud, enne kui üle lävepaku astusin ja trepist alla tormasin.

Lõpetuseks toon välja kõigile, keda *drag* koledal kombel kütkestab, et parim viis, kuidas meie kohalikke artiste toetada, on nende *show*'del kohal käia. Seega kõik teist, kelle passis ilutseb piisavalt väike sünniaasta, minge plaksutage, huielge ja trampige neile kaasa, et selle kunsti edendamisse ka oma panus anda.

Mõned kohalikud *drag*-artistid, keda tasub jälgida:

[@delfi_oraakel](#)

[@helgi_saldo](#)

[@dykeonaut](#)

[@labia.koidula](#)

[@oleandro_drag](#)

[@homokondria](#)

[@will.hung.drag](#)

[@helmehirmutis](#)

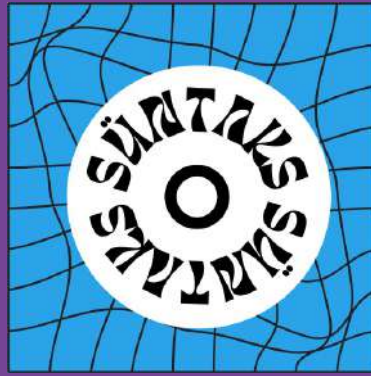
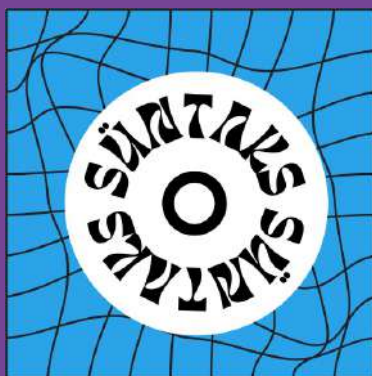
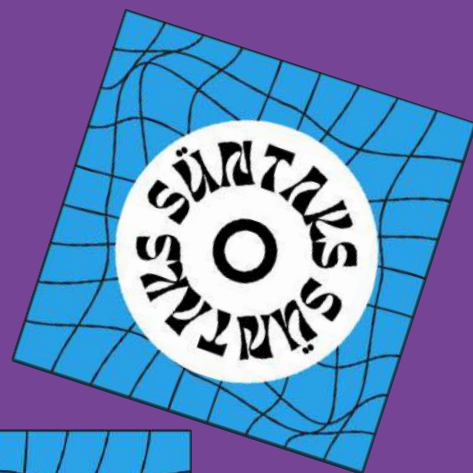
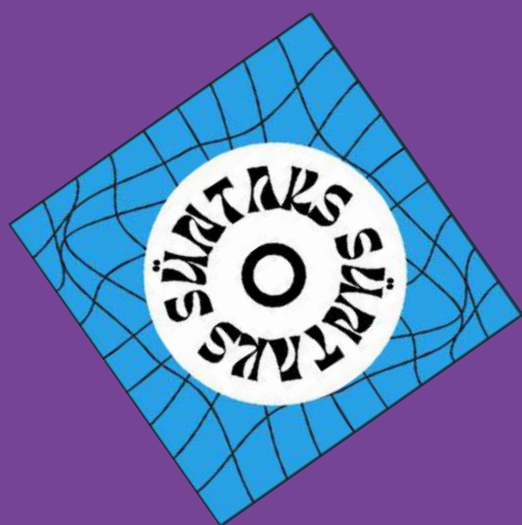
[@marla.burroughs](#)

[@misstiinabiscuit](#)

[@viki_is_wacky](#)

[@majordanger_drag](#)

Kuula Sihkri taskuhäälingu Süntaks uusimaid episoode Spotifyst!

“Kirjutades tulega” ehk *naised on fire*

Autor: Mia Keres

Fotod: internet

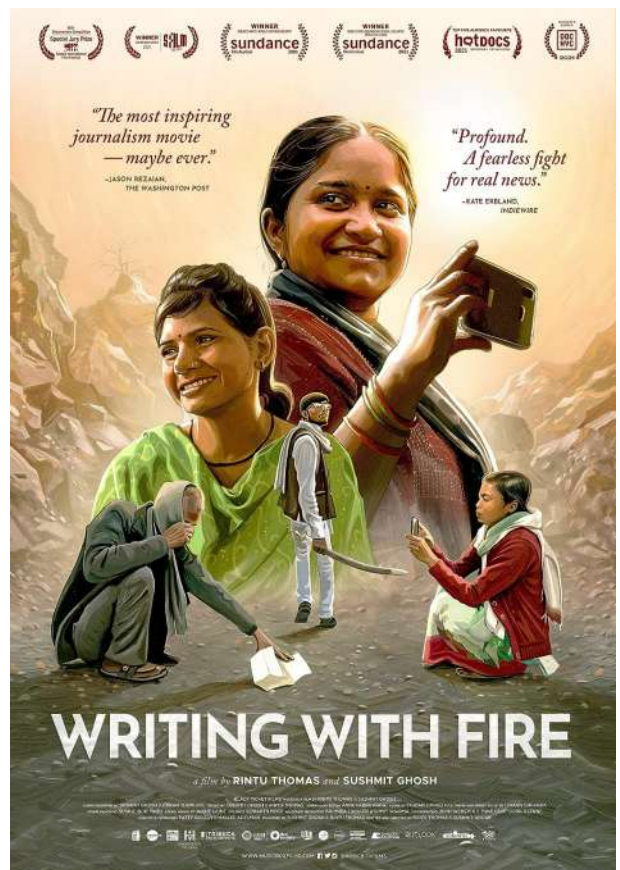
India dokumentaalfilm “Kirjutades tulega” räägib ajalehetööst nimega Khabar Lahariya (eesti keeles Uudiste Laine), mida juhivad daliti seisusesse kuuluvad naisajakirjanikud. Dalitiks olemine tähendab seda, et nad kuuluvad kasti süsteemi madalamasse kasti ning neid peetakse nii eba-puhasteks, et nad on lausa puutumatud. Nad võtavad riske, et kajastada riigis valitsevat poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset olukorda, tehes seda eriti just naiste vaatenurgast.

Dokumentaalfilmi sündmused algavad 2016. aastal, kui Khabar Lahariya teeb ettevalmistusi digimeediale üleminekuks. Intervjuusid ja eluolusid hakatakse nutitelefoni abil filmima – kusjuures paljud toimetuse ajakirjanikest pole kunagi

varem telefoni kasutanud. Peatoimetaja Meera, kes abiellus 14-aastaselt ja lõpetas väikese lapse kõrvalt kooli ning on omandanud magistrikraadi politoloogias, õpetab kannatlikult, milliseid nuppe millal vajutada ja kuidas kaamerat hoida. Toimetuse ruumides valitseb üheskoos õppimise ja töötamise üsmeelne rahu.

Meera abikaasa, kes istub Meera koduelu filmimise ajal toolil ning ei näi midagi kasulikku tegevat, arvab, et naine peaks rohkem kodus viibima ja

lastega tegelema. Ta sõnab: “Siamaani läheb neil [Khabar Laha-riya ajakirjanikel] hästi, aga nad ei jää kauaks püsima,” kuigi toimetuse on 14 aastat tööd teinud, kuigi Meera ja tema töökaaslased muudavad maailma. Näiteks pärast tuberkuloosi haigestunud küla kajastamist toimetuse YouTube'i kanalil said külalanelikud pea kohe ligipääsu arstiabile ja ravimitele; kuu aega pärast katkise teelõigu filmimist parandas külava-litsus tee;

elektrita olnud küla sai 15 päeva pärast uudistes olemist elektri-ühenduse.

“Ajakirjandus on demokraatia põhiolemus,” ütleb peatoimetaja Meera. “Ajakirjanikud saavad inimeste nõudmised valitsusele teatavaks teha.” Ta on eriti uhke, et just naised saavad sellise valdkonnaga tegeleda, sest varem olid ajakirjanikeks kõrgemast seisusest mehed. “Me [naised] saame ümber mõtestada, mida tähendab olla vägev.”

Kuid pole head ilma halvata. Meera intervjuerib valveorganisatsioonis Hindu Yuva Vahini tegutsevat Satyami, et teada saada, mida Satyam ja tema kaaslased tahavad ühiskonna jaoks teha nüüd,

Ma armastan oma vabadust. Ma tahan elada piiranguteta elu. Kas ma peaksin ohverdama oma vabaduse, et kaitsta oma pere au?

kui organisatsiooni juhust on saanud ringkonna peaminister. Ühiskonnas puuduvad haridusvõimalused, tervishoiuteenused ja töökohad, vägistatakse 6-aastaseid tüdrukuid ja 80-

Naised kogevad kõikjal suurimat ebaõiglust. Ma ei mõista seda elu. Vahel ma tunnen, et naisena sündimine on patt.

aastaseid naisterahvaid. Satyam sõnab: “Minu jaoks on kõige tähtsam meie pühade lehmade kaitsmine.”

Mõne aastaga on Khabar Lahariya YouTube'i kanalil üle kümne miljoni vaatamise. Üks edukamaid reportereid, Suneeta, on aga teelahkmel. Vallalise naisena on tal raske, sest pere survestab teda abielluma.

Just äsja käis Suneeta kajastamas juhtumit, kus noor naine tapeti kirvega keset küla. Ta vaatas surnukeha, rääkis lahkunu abikaasaga ning hiljem vaa-

tas mõtlikult kaamerasse, kui lausus: “Esmalt panakse ta tundma, et ta on koorem oma vanematele, seejärel saab temast tema abikaasa ori. Naise elu on nii habras.”

Lõpuks Suneeta ikkagi abiellub, sõnades, et ta peab oma pere kaitsma, et tema pere maine on küsimuse all. Ta ei näe pulmatsereemonial õnnelik välja.

Aga Khabar Lahariya kuulus kasvab. Nad arendavad edukalt oma meediakanaaleid, kajastavad kartmatult ühiskonnas toimuvat, toetavad üksteist selle ajal. Nad on uhked oma ajalehe üle, nad on uhked üksteise üle; töö on aidanud neil hirmudest üle saada. Suneeta, kes abiellumise tõttu töölt lahkus, tuleb tagasi ning hakkab Põhja-Indias juhtima Khabar Lahariya laienemist.

Alates 2014. aastast on Indias tapetud üle 40 ajakirjaniku, mis teeb Indiast ohtlikema riigi, kus ajakirjandusega tegeleda.

Aga naised jätkavad tööd.

Film “Kirjutades tulega” on olemas Mondo filmikogus ning igaiüks saab Mondo kodulehelt dokumen-taalfilme tasuta

Vaata filmi ja avalda oma arvamust Sinagi!

1. Mis on ajakirjanduse ülesanne?
2. Millised iseloomujooned peaksid ajakirjanikul olema?
3. Kummal läheb ajakirjanikena paremini, naistel või meestel?
4. Mis on suurimad ohud ajakirjanikuks olemise juures? Kas need ähvardavad pigem naisi või mehi?
5. Kas ajakirjanduse liikumine paberversioonilt üle digiversioonile on ajakirjandusele hästi mõjunud või pigem mitte?
6. Kas oled täheldanud erinevusi ajakirjanduses erinevate riikide puhul? Milliseid?
7. Mida arvad Eesti ajakirjandusest?
8. Millise ajakirjanikuga filmist "Kirjutades tulega" kõige rohkem suhestusid? Miks?
9. Kas Suneeta tegi abielludes õige otsuse? Miks?
10. Milline peatoimetaja oli Meera? Kas ja mida oleks ta saanud paremini teha?
11. Mis oli filmis naiste kõige keerulisem ülesanne? Kuidas nad sellega hakkama said?
12. Mida arvasid naiste omavahelisest suhtlusest? Kas see oleks samasugune, kui toimetuses töötaksid ka mehed?
13. Mis on tulevikus Khabar Lahariya raskeim ülesanne?
14. Mängi Sinagi ajakirjanikku ning kirjuta artikkel mõnest probleemist oma kodukohas/koolis, mis vajab parandamist!
15. Disaini esikülj ajalehele, kus oleks just Sinu artikli temaatika kujunduses kesksel kohal!

Draamaetenduse "Leopoldstadt" teatriarvustus

Autor: Meribel Salmistu
Fotod: Maris Savik

Külastasin 2023. aasta 27. septembril Vanemuise teatri etendust "Leopoldstadt". Autor Tom Stoppard, lavastaja Tiit Palu, kunstnik Lilja Blumenfeld, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikajuht Ele Sonn, liikumisjuht Mare Tommingas. Osades Külliki Saldre, Riho Kütsar, Maria Annus, Ragne Pekarev, Andres Mähar, Lena Barbara Luhse, Priit Strandberg, Maarja Johanna Mägi, Ken Rüütel, Linda Porkanen, Kärt Kull, Piret Laurimaa, Merle Jääger, Ele Sonn, Oskar Seeman, Helo Kaplinski, Kaarel Pogga, Margus Jaanovits, Helgur Rosental, Karol Kuntsel, Jüri Lumiste jt

"Leopoldstadti" autor on Briti näitekirjanik ja filmistsenarist Tom Stoppard.

Selle lavastas algselt Patrick Marber ja see esietendus 25. jaanuaril 2020 Wyndhami teatris. 2022. aasta sügisel jõudis „Leopoldstadt“ lavale ka Broadwayl. Etenduses on huvitavad karakterid ning Tiit Palu lavastatud tükki, mille toovad lavale ligi 30 näitlejat, on kaasahaarav, elutruu ja mõtlemapanev. Lavastuses jäävad silma näitlejate üllatavad karakterite kehastused ja meeolelu annavad väga hästi edasi muusika, lavakujundus, kostüümid ja rekvisiidid.

Tom Stoppard kirjutas näidendi "Leopoldstadt" oma perekonnanaloo põhjal. Oma juurtest ja sugulaste saatusest sai Stoppard teadlikuks alles 60. eluaastates, sest varem oli ema soovinud teda sellest säästa.

Tomi perekond lahkus vahetult enne sõda Tšehhoslovakkiasst ning ta kasvatati üles Inglismaal.

Tegevus algab 1899. aastal, kui perekonna elutoas toimuvad 20. sajandi olulised sündmused, nimelt on näidendi üks oluline teema Euroopa juutide saatus ja holokaust*. Nende elu kulgeb läbi kuuekümne aasta ning näidendi keskmes on Merzide perekonna kodu Viinis Ringstrassel. Näiden-

Näidendi autor Tom Stoppard

vaid tajusin nende sisemise põlemise ja energia tõusu iga korruga, kui loos midagi ootamatut juhtus. Tänu sellele elavnes ka publik ja pealtvaatajad tõmmati aina sügavamale sündmuste kee-risesse. Etenduses osalesid ka lapsed ning oli tore pu-blikuna jälgida, kuidas näitlejad päriselt hoolisid ja jälgisid, et neil kõik hästi oleks ja pakkusid isegi küp-sist vahepeal.

dis kajastub suurearvulise ja jõuka Merzide perekonna saatuse läbi sõja, revolutsiooni, vaesumise ja natsismi tõusu. See on ajalooline draama, kus põimuvad inimsaatused, kired, armastus ning traagika.

Näitlejad olid karakteritega samastunud ning andsid väga hästi edasi tegelaste tundemaailma, iseloomu-

jooni ja olemust. Nad suutsid publikuni tuua tegelased eneseväljenduse ja kehakeele kaudu. Näitlejad lisasid enda karakteritele omapoolseid nüansse ja oli tunda üksteise vahelist mõistmist ning ladusat koostööd lavapartneriga. Etenduse jooksul ei olnud võimalik tuvastada mitte ühtegi märki näitlejate väsimusest või tüdimusest,

Lavakujundust iseloomustas mitmekesisus: kasutati nii kuuski, diivaneid, maale kui ka küünlaid. Lavaline butafooria oli väga veenev ja elutruu.

Muusika muutis etenduse värvikamaks ja oli äärmiselt ajastukohane ning sobis hetke olukordadega. Pah-viks lõi Helo Kaplinski tantsimine – see oli ener-

giline ja omapärase stiiliga. Alguses ei olnudki arusaada, et ta kehastab Hermine tegelast.

Kostüümid olid omanäolised, ajastutruud ja sobisid

kokku lavakujundusega. Oli põnev näha, milliseid riideid selle ajastu inimesed omasid ja kandsid. Põhiline rõhk oli kleitidel ja ülikondadel.

Valgustusele läheneti loominguiliselt ja see sobis kokku laval oleva olustikuga. Värvilahendused toetasid õhkkondi, tegevuspaiku ja näitlejate lennukat mängu.

Artikli autori kommentaar: Tegemist on draamaga, kuid minu arust võiks see olla ka tragöödia. Selgelt peegeldusid erinevad tunded: armastus, usaldus, hirm, kartus, vaprus, alistumus ja teised tundeavaldused, mis läksid vaatajale hinge ja ergutasid veel rohkem juhtumistele kaasa elama ja lõplahendust ootama.

Kui etendus algas, sattusin kohe teise ajastusse ning ei lahkunud sealt keskkonnast ja nende tegelaste juurest veel kaua aega. Lavastus on mõtlemapanev ja lähedalt puudutav. Teater on imeline koht, kus läbi elada neid sündmusi, mida sa võib-olla kunagi päris elus ei kogeks. Säravad hetked, tegelaste läbielamised ja mälestused etendusest jäävad pikaks ajaks meelde.

*Holokaust – seda terminit üldiselt kasutatakse teise maailmasõja ajal Saksamaa poolt juutide vastu toime pandud rahvusliku ühenduse hävitamise nimetamiseks.

Uuspärimusfestival “Anda ja kanda”

Autor: Liisa-Lotte Tork
Fotod: Margus Ainsalu

Uuspärimusfestival “Anda ja kanda” on kahe noore **kul-tuurikorraldaja** Emili Külaotsa ja Jarko Ilvese korraldatav festival. Emili ja Jarko on noored, kes soovivad midagi Eesti kultuurile anda ja midagi sealt edasi kanda - sellest ka nimi “Anda ja kanda”. Emili on 16-aastane Jaan Poska gümnaasiumi õpilane, kes on

musternäidis vana-sõnast “kes teeb, see jõuab” - ta on laulja, tantsija, näitleja ning mängib ka osavalt saksofoni. Jarko Ilves on 18-aastane Räpina aianduskoolis õppiv kuldsete kätega tulevane florist, kes edendab õpilasesinduses õpilaste koolielu ning vabal ajal **tan-tsib** rahvatantsu. Ma arvan, et need kaks noort ning nende korraldatud vägev festival võiks olla **inspirat-siooniks** paljudele - nii noortele kui vanematele inimestele, just sellepärast otsustasin ma ka sellest **kirju-tada**. See on üritus, mis algas Tartu 2024 Extendend noorteprogrammist, kuid kas sellest saab järgmine Viljandi folk?

MIS ON UUSPÄRIMUS-FESTIVAL?

Uuspärimusfestival “Anda ja kanda” on Lõuna-Eestis **Pöö-ritsa** külas toimuv **tehnoloogia** ning rahvapärimust ühendav festival. Seal saab külastada erinevaid **töötubasid**, imelist võlumetsa, nautida kohvikuhõrgutisi ja samal ajal kuulata paeluvaid eesti artiste. Üritust korraldama asudes oli nende unistus võtta hetkene digitehnoloogia ning **ühendada** see inimeste silmis vaikselt sureva rahvapärimusega. Nad soovisid, et inimesed naudiks eesti **kul-tuuri**, et nad kannaksid seda edasi. 2022. aasta mais toimunud

festival pühenduski sügavamalt digielu ja pärimuse ühendamisele.

Kevadehõngus sai nautida erinevaid rahvapärimuse ning tehnoloogia töötubasid, nagu peapärjapunumine, jo-oga, perekonnalugu ja robotika. Sai kuulata ka erinevaid huvitavaid artiste: Kelly Vask, Marta Külaots ja Väike Hellero. Peaesineja oli Oopus. Samuti said külastajad kõhtu täita Pulmalille stuudiokohviku hõrgutistega. Kuna üritus toimus esimest korda, oli külastajaid ka vähem, natuke üle saja.

2023. aasta jaanipäeval toimunud "Anda ja kanda: Loodusevägi" oli juba kordades menukam, rahvast oli üle 500 inimese ning korraldajate sõnul oli see nagu aasta tagasi seatud unistuse tõeks tulek. Külastajate sõnul oli üritus nagu Viljandi folk oma algusaastatel. 2023. aasta pühendus sügavamalt loodusesse ja pärimusse. Sellel aastal lõbustasid rahvast ravimtaimede, etnograafia, nahatöö ja loomulikult peapärjapunumise töötoad. Atmosfääri lõid rahvatantsijad, Marta Külaots, Kristi Kool, Tiina Tubli ning Väike Hellero. Ürituse lõpetas peaesineja Puuluup.

KÕIGE RASKEMAD MOMENDID

"Kõige raskem on kindlasti finantsiline pool, raske on

leida toetajaid, et saaksime enda visiooni tõeks teha." - Jarko

Nagu mainitud, on noored korraldajad aktiivsed õpilased, kes on korraldamisaja pidanud leidma enda igapäevaelust. Nad teevad seda kõike oma vabast ajast ning enamus nende kohtumisi toimub interneti teel, kuna lisaks kõigele elavad nad üksteisest pea saja kilomeetri kaugusel.

MOTIVATSIOON, KUIDAS SEDA LEIDA?

18-aastane peakorraldaja Jarko: "Kui on midagi alustatud, tuleb see ka lõpuni viia."

16-aastane peakorraldaja Emili: "Me soovime pakkuda midagi eesti rahvale ja see on meid viinud edasi."

Jarko: "Naeratage!"

Emili: "Näha seda lõpptulemust, et sina tõesti tegid seda."

SÄRAVAIMAD MÄLESTUSED

Emili: "Minu jaoks on kõige lemmikum mälestus see, kuidas sa oled seal festivalil, sa ajad oma asju ja üks hetk sa näed, kui palju inimesi seal on, sa oled selle festivali sees ja see on täpselt nii nagu sa oled seda ette kujutanud"

Jarko: "Esimesel aastal, kui meil ei olnud veel vajalikke vahendeid, aga pidime tegema paduka käes nartsissikimpe, neid

nartsisse oli sadu. See on muidugi rõve, aga see mälestus sellest on lihtsalt imeline."

Sellel aastal toimunud tantsupeol tuli ka üks mees peakorraldaja Meelise juurde ja hakkas rääkima, et kas tema on see Meelis Pööritast, kes korraldab seda uuspärimusfestivali. Ta rääkis, kuidas see festival oli nii lahe ja kuidas see jäi talle hinge. Emili: "See mõte sellest, et nendest tuhandetest inimestest leidis ta tee just UPF-i inimeseni on nii vägev"

SUURIMAD HIRMUD

Jarko: "Kindlasti ilm."

Emili: "See, et kõik kuupäevad ja kellaajad oleks õiged"

Jarko ja Emili: "Muidugi ka see, et keegi ei tule kohale"

SOOVITUSED

Jarko: "Võtke aeg maha, minge loodusesse. Loodus on meie parim inspiratsiooniallikas"

Emili: "Küsige endalt 'miks' küsimusi: 'Miks ma seda tegema peaks? Miks see oluline on?'"

Jarko: "Proovige ja kui ei lähe hästi, proovige uuesti. Kui ikka ei toimi, siis muutke midagi, see on täiesti okei"

Emili: "Ärge heituge tagasilöökidest, alati on olemas lahendused"

Jarko: "Võtke aega ja ärge kiirustage, sellist asja ei saa kuu ajaga teha"

Korraldajate tiimi kuuluvad veel peakorraldaja Meelis Külaots, korraldaja ning talu perenaine Aire Reenumägi ning korraldaja Anu Peri; ja 2022. peakorraldaja ning praegune sotsiaalmeedia haldaja Rebeka Leiten.

SOTSIAALMEEDIA

Instagram:

@uusparimusfestival

Facebook:

Uuspärimusfestival:

ANDA JA KANDA

ÜHINE SIHKRIGA!

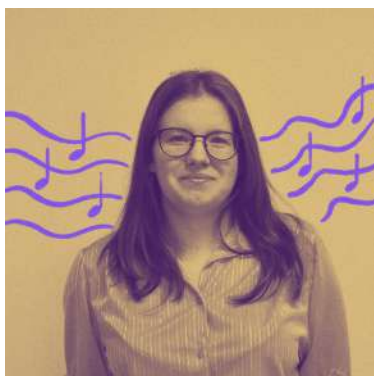
Võta ühendust õp Sandra Sillaga
või meie peatoimetajatega

Jälgige ka meie tegevusi
Instagramis @jpgsihker

Eestimaine pühapidu

Autor: Eneli

Fotod: Kaarel Kullamaa

Esmalt läksid laulu- ja tantsupeo proovidesse tantsijad. Tartu Jaan Poska Gümnaasiumi segarühm Poska Noored suundus Tallinnasse peonädala alguses, 27. juuni varahommikul, sest samal päeval toimus juba esimene tantsuproov Wismari staadionil. Kui esialgu oli lootus, et nüüd läheb lihtsamaks, sest tantsud on õpitud, jõudis karm reaalsus kiiresti pärale – midagi lihtsamaks õpetaja Saugi proovidest ei läinud, kui siis vaid raskemaks, sest tantse oli vaja hakata ümber õpima. Põhisammud jäid küll samaks, kuid koondpildi loomisel oli vaja nii mõnigi uus paigutus võtta ning segadust, kes kuhu minema pidi ja mida tegema, oli nii C-segarühmade tantsijate kui ka liigijahi Maido Saare pilgus näha. Wismari staadionil proove aga kaua teha ei lastudki, sest juba järgmisel päeval oli vaja

Möödunud suvel toimus XIII noorte laulu- ja tantsupidu “Püha on maa”, millel osalesid ka Poska koorid (neidude- ja segakoor) ning rahvatantsurühmad (sega- ja neidude-rühm). Pidul kestis kolm päeva (rongkäik 2. juulil), kuid esinejad said proove teha juba mitu päeva varem.

Artikli kirjutamisel toetuti Eliisabet Peleševi (C-segarühm e gümnaasiumiealiste noorte segarühm), Karli Jooritsa (C-segarühm ja segakoor) ning Eneli Semi-larski (segakoor) kogemustele.

sammud seada Kalevi staadionile, kus jätkusid päikeselised proovid, mis aga ei möödunud raskusteta.

Raskusi tekitas nii proovipäevade ilmastik kui ka vaimne ja füüsiline väsimus. Päiksepaisteline ja soe ilm oli küll parem kui 2. juulil kaela saadud vihm, kuid ka päikesepaistel on oma raskusi. “Mingi proovi ajal kutsuti 4 korda kiirabi ja vist 20 arsti, sest tantsijad aina minestasid päikesepiste ja veepuuduse tõttu. Selle tõttu katkestati üks proov poole pealt, sest kui nii oleks jätkunud, siis poleks ühtegi tantsijat platsile jäänud tantsima,” lausus Eliisabet üht proovi meenutades. Lisaks oli prooviperiood kurnav nii

füüsiliselt kui ka vaimselt – oli vaja viibida kodust eemal, ööund jäi väheseks ning tantsuproovides pidi järjepidevalt aktiivselt osalema.

Laulu- ja tantsupeol osalejaid turgutas päeva vältel rammus supp. “Tuled väsitavast trennist, sul on ekstreemselt palav ja oled väga näljane. Lähed söögi-järjekorda ja sulle antakse tulikuuma seljankat. Iga kord, kui ma nüüd kuskil seljankat või borši süüa, siis kohe tulevad tantsupeo supid meelde. Need supid olid head, pean tõdema,” sõnas Eliisabet. Samas oli kuum supp palava ilmaga ikkagi liiast.

Ja siis oligi käes kauaoodatud peaproov, kogu

etendus tuli esimest korda otsast lõpuni läbi mängida ning kohal olid ka pealtvaatajad. Peaproov oli ilmselt aga kõige keerulisem C-segarühma poistele, sest erinevalt tüdrukutest tantsisid nad lisaks ka pulgatantsu ning kohe peale selle lõpetamist tuli pulkadest lahti saada ning suunduda järgmise tantsu eelsele kogunemisele. Peaprooviga samal päeval toimus ka juba esietendus, mida Eliisabet meenutas sõnadega “Ma mäletan, et olin pisut närvis, sest kes ei oleks?”

Poska koorid võtsid tee Tallinna poole ette aga alles 30. juuni hommikul, sest nende esimene proov toi-

asjad tuppä. Seejärel suundusid ka segakoorid laululavale proovi, mis oli

lude vahetekkste, mille ajal korraldajate peamine lause oli “Täna võite istuda, kuid

Ma mäletan, et olin pisut närvis, sest kes ei oleks?

Poska kooridele päeva viimane proov. Siis said lauljad puhkama minna: kes läks ööbimiskohta, kes tantsu-
sueo peaproovi vaatama, kes jäi linna peale aega veetma. Järgmine päev algas ühendkoori prooviga, millele järgnes segakooride

lauupeo ajal tuleb teha nägu, nagu teid päriselt huvitaks”.

Kuid nagu tantsupeolistel, ei möödunud ka laulupeoliste proovid raskusteta. Kuna Poska koorid ööbisid Tallinna Mustjõe gümnaa-

mus alles siis. Tallinnasse suunduti kahe bussiga, neidudekoor läks otse proovi ning segakoori lauljakäisid ööbimispaigast läbi ja vedasid kõigi lauljate

läbimäng ning päeva lõpetas neidudekoori läbimäng. Läbimängud ise olid nagu tavalised proovid, pealtvaatajateta, kuid ilmselt keerulisim osa oli kuulata lau-

siumis, pidi laululavale liikuma vähemalt kahe bussiga ning ümberistumine tuli teha Balti jaamas või kesklinnas. Kuna kesklinn oli aga remondis, siis

polnud ka sealsed bussiajad alati vastavuses netist leitava graafikuga ning seetõttu tuli arvestada vähemalt tunniga, et õigeaks ajaks proovi jõuda. Mäletan, et 1. juunil kui pidime hommikul jõudma avaühendkoori proovi, tahtsime olla kavalad ja mitte Balti jaa-mas või kesklinnas ümber istuda, sest need olid niigi ülerahvastatud ning läksime siis varem maha, kuid meie oodatud buss oli rahvast täis ning pidime seetõttu ikka Balti jaama minema, kust erinevalt teisest otsustasime trammiga laululava poole sõita. Selle ideega meil vedas, kesklinnast tuli trammi peale ka õpetaja Loite, kellega koos jõudsime imekombel õigeaks ajaks kohale.

Kui proovid möödusid peamiselt päikesepaistega, siis 2. juuli hommikul, mil toimus laulu- ja tantsupeo rongkäik ning laulupidu, oli taevas pilvine ning iga hetk oli oodata vihma. Kell 9 pidid Poska lauljad-tantsijad olema rivistusel ning siis saadi kaela ka esimene vihamasabi, millele järgnes mitu kilomeetrit vihmata kõndimist, see aga kulmineerus vihamahoga ajal, mil pidime laululava ja kaamerate eest läbi kõndima.

Laulupidu algas traditsioonilise tule üleandmisega tantsupeolistelt laulupeolistele ning laulupeo tule süütamisega tuletornis Lüdigi

“Koidu” saatel, millele järgnes Eesti hümn. Seejärel lauldi ära avaühendkooride laulud ning algas puhkpilliorkestrite esitus. Samal ajal said Poska koorilauljad puhata, pidu nautida, söömas

koori lauljad lavale mahuksid. Lavale tulid lisaks kooriliikidele ka kooride juhendajad, et üheskoos seekordsele peole punkt panna.

Pidu oli küll lõpusirgel,

*Looja teab, et püha
maa vajab vihma ja
just täna.*

käia. Selle idüllilise aja lõpetas mudilaskooride esinemisajal kõlanud kõuemürin ning vihm. Kohe peale mudilaskoore algas neidudekoori rivistus. Mäletan, et vaatasime koos err-i otseülekannet, et näha, mil poistekoorid ning noormeeste koorid oma eelviimast laulu laulma hakkavad, et ei peaks vihma käes rivistuma. Õnneks see tugev vihmavaling ning kõuekõmin lõppes enne neidudekoori esinemist, kuid tee sööklasse oli kohati uppunud umbes 20 cm vihmavee alla.

Mitte väga kaua peale neidudekoori esinemist oligi käes segakooride rivistus, suur pühapidu hakkas lõppema. Segakoorid liikusid lavale, esitasid ära enda liigilaulud ning siis seadsid sammud kõrgemale kaare alla, et ülejäänud ühend-

kuid ilm lauljatele ei halastanud. Õnneks olid segakoorid kõige kõrgematel astemetel, kus vahepeal õnnestus ka neljakesi reas olla, et mahutada võimalikult palju lapsi ja noori ka kaare alla vihma varju. Laval oli kuulda küll lõpuühendkoori mudilaskooride nurinat ilma üle (mudilased olid laululaval kõige madalamal), kuid mul on tänini selgelt meeles Taavi Esko sõnad “Looja teab, et püha maa vajab vihma ja just täna”, mis pani mõtlema sellele, et tõesti, loodus vajab vihma, ning seejärel alustasime “Ta lendab me-sipuu poole” laulmisega, mida olenemata ilmast ka korrati. Peo lõpulaul oli Silver Sepa “Mu rõõm on lõputu”, mis võttis väga hästi kokku laulukaare all tuntud emotsioonid, ning ma usun, et see laul tegi ka kuulajate hingele pai.

Kuidas korraldasin oma esimest näitust

Autor: Aleks
Fotod: Ardo Rohtla

Oktoobris avasin Jakobi galeriis oma esimese näituse “Pühendumusest fanatismi- ni”. Näitusel eksponeerisin teoseid aastapikkusest eluperioodist, kui pühendasin ennast täielikult oma loomingu- le. Avasin näitust Brita Maripuuga, kellel oli Jakobi galeriis minuga samal ajal üleval näitus “Sipelgapesa”.

Kõik algab mõttest

Olin just lõpetanud Tartu Lastekunstikooli ja hakanud oma praktiliseks tööks animafilmi tegema, kui mõtlesin, et võiks näituse korraldada. Mul ei olnud kooliväliseid tegevusi ning näituse loomine oleks täitnud minu vaba aega ja aidanud mind noore kunstnikuna omateoseid inimestele tutvustada. Mul ei olnud veel ideid ega mingisugust ettekujutust isikunäituse tegemisest, aga mul oli piisavalt enesekindlust ning arvasin, et see oleks

hea võimalus midagi uut õppida.

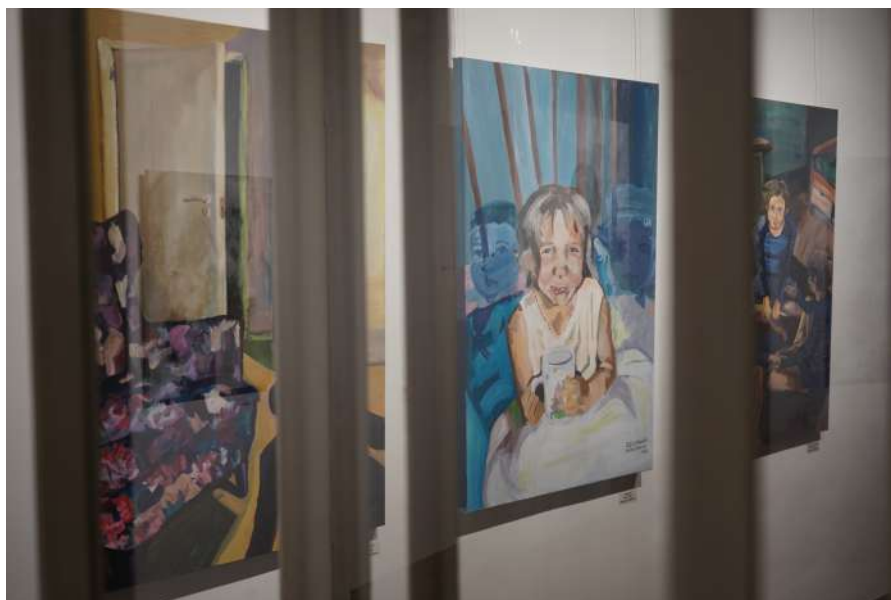
Ideekavand

Veebruaris hakkas mu film valmis saama ja tegelesin praktilise töö kirjaliku osaga, kui märkasin postitust, et Jakobi galerii ootas näitusetootlust. Meenutasin õppeaasta alguses tehtud eesmärki ja Jakobi galerii tundus nagu parim koht, kus oma esimest isikunäitust korraldada. Mul oli ohtrasti mälestusi sellest majast, sest seal toimusid kunstikooli tunnid ning seal sai alguse mu kirg kunsti vastu. Lisaks oli see tuttav ja turvaline keskkond.

Pidin kiiresti mõtlema, mida ma üldse oma näitusele üles paneks ja kirjutasin kahe päevaga taotluse jaoks ideekavandi.

Otsustasin eksponeerida kaadreid oma filmist ning maalida maaliseeria kolmest suurest lõuendist, mis mu kapi otsas juba kolm aastat olid vedelenud. Lõuenditel olid vanad tööd, mis pidid kunagi raamatukogu seinale üles saama, aga need ei meeldinud mulle enam ning tahtsin neid taaskasutada.

Ideekavandis andsin ma ülevaate töödest, mis üles läheks, ja lisasin mõned pildinäited. Suurim probleem oli näituse nimi, sest ma ei osanud seda välja mõelda. Kirjutasin alguses “Pühendumusest fanatismi- ni”, arvates, et muudan selle hiljem ära, aga see pealkiri jäigi. Märtsi lõpus sain ma teada, et mu taotlus võeti vastu ja mu näitus toimub 2023. aasta oktoobris.

Maalimine ja tööde vormistamine

Alguses oli plaan filmikaadrid raamikojas raamida, aga mul puudus rahastus ja pidin tööd hoopis ise vormistama. Maalidega oli kõik lihtne, sest lõuendideid oli galeriise paigutada kerge, aga kaadrite jaoks pidin valmistama eraldi alused, kuhu neid kinnitada. Laenasin kunstikoolist kasutatud aluseid ning lõikasid neid. Aluste kruntimine PVA-liimiga võttis mul kaks päeva, sest üks alus oli üpris suur (170 cm x 120 cm) ning kuivas kaua. Lõpuks värvisin nad tumehalli seinavärviga üle ning galeriis kinnitasime sõbraga kõik 71 kaadrit alustele. Üks kaader jäi alusele diagonaalselt ning minult on mitu korda küsitud, miks see nii on. Tegelikult panime selle viltu, sest see oli naljakas ning sellel polnud mingit sügavat mõtet.

Maaliseeriaga alustasin suvel ning esimese maali kompositsioon oli valmis juba aasta enne selle

maalimist. Seda maali tegin kaks kuud ning see võttis kõige rohkem aega, sest seal oli kolm inimfiguuri ning ma töötasin esimest korda nii suure formaadiga. Mul ei olnud ateljeed, mis tähendas, et kõik tööd tegin oma toa põrandal ning igal ööl vaatas mulle pimeduses otsa minu autoportree, võib-olla seepärast meeldiski see maal mulle kõige vähem.

Ka teise maali jaoks oli mõte juba olemas ning see valmis hõlpsasti ühe kuuga. Viimane maal oli huvitaval kombel minu lemmik, isegi kui see sai tehtud viie päevaga ja nädal aega enne näituse avamist. Lisaks polnud mul mingit ettekujut

tust maali kompositsioonist, kui ma alusmaalimist alustasin, võtsin lihtsalt kolm lapsepõlvepilti ja kombineerisin need, toetudes oma kunstikooli lõputöö ideele. Selleks ajaks olin end eelmise kahe maaliga lahti maalinud ja seepärast õnneustus see töö nii hästi.

Näituse avamine

Ma ei teadnud, mida avamisel öelda, kuni ma inimeste ette astusin. Olen tavaliselt päris rahulik, aga ma polnud kunagi nii närvis olnud, kui tol hetkel. Ma ei olnud varem oma kunsti sellisel viisil inimestega jaganud. Küsisin enne avamist kuraatorilt Keret Alperelt, et millest ma üldse rääkima peaks. Tema ütles, et küll see tuleb loomulikult, võiksin lihtsalt oma teoseid tutvustada. Endale jäi küll mulje, et rääkisin jama, aga pärast avamist kiideti minu sõnavõttu. Kindlasti julgustas mind see, et avamisele tuli kohale palju tuttavaid ja sõpru, kes on mind aastaid toetanud.

Playlist Kvääriartistide soovitused

Autor: Vik

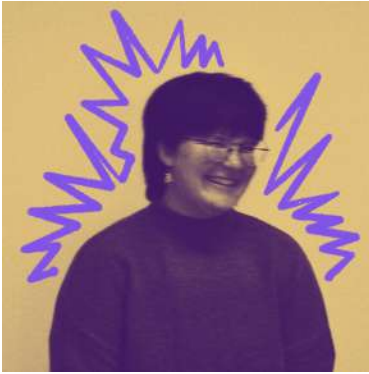

1		Kitty Florentine - Maladaptive Daydream	8		Rainbow Kitten Surprise - Seven + Mary
2		SOPHIE - OIL OF EVERY PERAL'S UN-INSIDES	9		Dorian Electra - Fanfare
3		Tyler, The Creator - IGOR	10		Autoheart - Punch
4		Ethel Cain - Preacher's Daughter	11		Flumen - Kuule poiss
5		Florian Wahl - Katarsis Garanteeritud	12		King Princess - 1950
6		Troye Sivan - Something To Give Each Other	13		The Oozes - I Still Adore You
7		LP - Heart to Mouth	14		Conan Gray - Superache

Kväärid, kalevite kallid lapsed

Autor: Vik

Pilt: teosest "Kalevi alt välja"

Selle raamatu lugemine oli minu jaoks väga kaootiline ja armas teekond. Tavaliselt ikka loetakse raamatuid omaette, aga mina lugesin pool sellest ette, nagu loeksin unejuttu. Ausalt öeldes ma ei mäleta, kust selline idee tuli, aga korraga olin Saaremaa Gümnaasiumis ja lugesin peale väitlust patjade vahel enda tiimikaaslastele, kuidas homoseksuaalseid mehi 1850. aastal kirjeldati.

Raamat "Kalevi alt välja" väljastati 2022. aastal tähistamaks Eestis homoseksuaalsuse dekriminaliseerimise 30. aastapäeva. Seal leiab lugusid kronoloogilises järjekorras 19. ja 20. sajandi kvääridest ning ühiskonna meelestatusest nende suhtes. Minu jaoks oli kõige sensatsioonilisem homoseksuaalsete meeste meditsiiniline kirjeldus. Sõnad nagu "toimepanija" ja "kuritarvitatav" olid kui labakäega löök näkku. Peab

kindlasti mainima, et raamatus kasutatakse mitmes kohas vananenud termineid, kuna 19. sajandist on sõnavara korralikult muutunud.

Peaaegu 200-leheküljelises raamatus on jutte nii geidest, lesbidest kui ka transsoolistest inimestest, kuid 90% lugudest on just geimeestest. Algul mõtlesin, et raamatus ei ole lihtsalt mõeldud sellise kallutatud kaalukaasi peale, aga kuna kogu informatsioon saadi arhiivist ning vanadest

ajalehtedest, siis kahe naise lähedane suhe ei olnud ilmselt nii kõmuline. Kui mees käis teise mehe juures tihti külas, siis teised võisid hakata kahtlustama, aga naiste puhul olid nad lihtsalt "väga head sõbrad". Raamat lõpetatakse transsooliste ajaloo ja sellega, kui kaugele on Eesti riik jõudnud soovahetuse küsimustes.

Ma ütleks, et selle raamatu tegi minu jaoks väga eriliseks see, et ma sain seda ette lugeda. Tihti tuli ette seda, kuidas ma juba põgusalt järgmisi ridu lugedes vakatasin ja kõva häälega naersin selle tollase aja absurdsuse üle. Kogumik illustreerib väga hästi, kui pikk teekond on kvääridel olnud siiani jõudmiseks. Soovitan seda kõigile, keda vähegi huvitavad kvääriteemad!

Menukat lugemist!

Raamatud, mis lõhuvad norme

Autor: Liisa-Lotte Tork
Fotod: erakogu

Alice Oseman “Heart-stopper”

Hinnang: ★★★★★

“Heartstopper” on inglise kirjaniku Alice Osemani menukas graafiliste romaanide sari. Teoste peategelane on vaikne ja armas geist keskkoolipoiss Charlie. Sari algab, kui Charlie armub oma koolikaaslasessa Nicki, kes on populaarne ragbistaar. Algul tundub ta nii Charliele kui ka ta sõpradele kättesaamatuna, kuid mine sa tea. Nelja raamatu vältel saab näha, kui tõeline ja sügav võib olla kahe noore vaheline armastus. Alice Oseman on loonud karakterid, kes on päriselt noored ehk nad pole lihtsalt perfektsed - Charlie on kannatanud kiusamise all, ta on põdenud anoreksiat; Nick pole kasvanud koos oma isaga ning see, millise realistliku jälje see talle jätnud on, puudutas mind sügavalt. Oseman on selle raamatu-

sarjaga läinud sügavale seksuaalsuse, pere, vaimse tervise ja ka lihtsalt suhete probleemide teemal, tehes seda kõike nii südant puudutavalt.

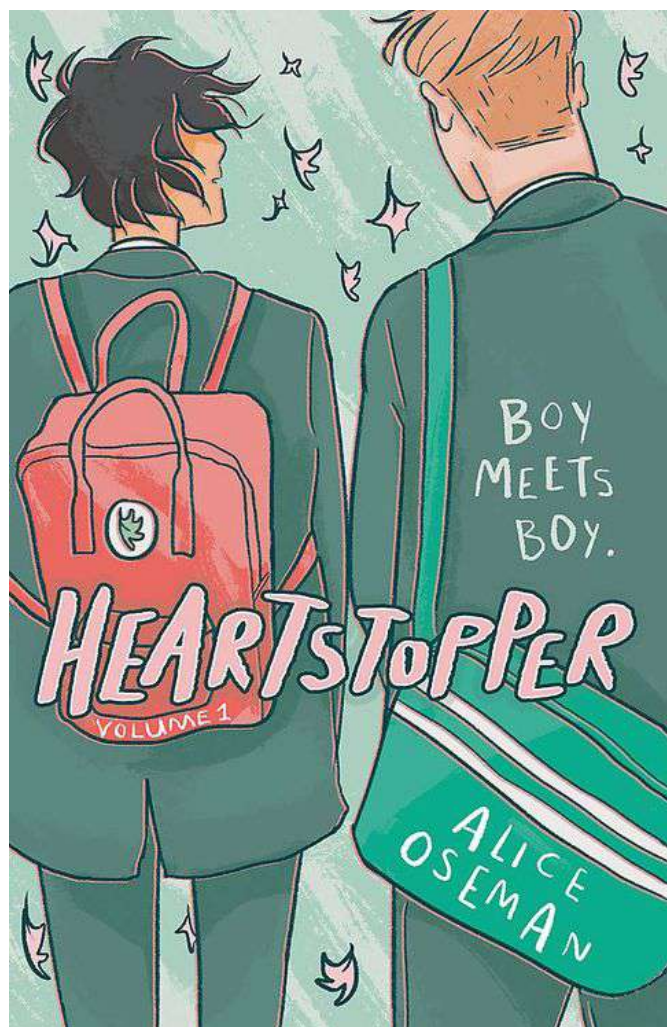
Ma arvan, et iga noor inimene võiks neid raamatuid lugeda, oled sa kväär või mitte - need puudutavad sind. Kuna mina ise ei ole kväär, siis ma sain lihtsalt samastuda sellega kui raske on tegelikult olla noor inimene. See, mis tundeid tundis Nick oodates, et ta isa oleks

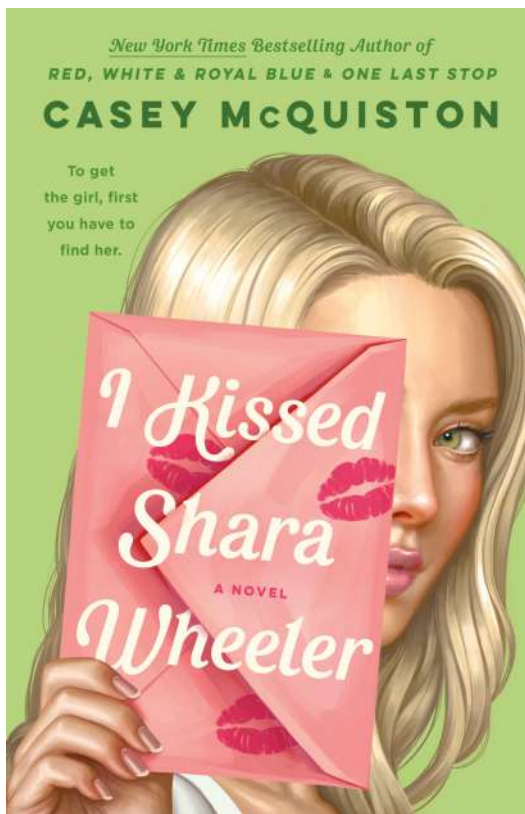
lihtsalt tema jaoks olemas pani mind nutma, sest ma sain sellest isiklikult nii hästi aru, olles ise seda sama kogunud. Kuna olen ka ise kokku puutunud söömishäiretega, siis tegi mind rõõmsaks, et ka seda on välja toodud ning taaskord sain samastuda Charliega.

Casey McQuiston “I Kissed Shara Wheeler”

Hinnang: ★★★★★

“I Kissed Shara Wheeler” on USA kirjaniku Casey McQuistoni kolmas kväärraamat. Teose peategelased on Chloe ja Shara, nende süžee on akadeemilistest rivaalidest armastajateni, mida näeb nii vähe sapphic ehk lesbiraamatutes. Raamat algab, kui Chloe ja Shara on esimest korda

Ketlin Priilinn
"Ta ei teinud seda"
Hinnang:

"Ta ei teinud seda" on eesti noortekirjaniku Ketlin Priilinna müsteerium. Raamatu peategelane on põhikoolinoor Lilli, kes on lõpetamas üheksandat klassi, kui äkitselt hüppab tema paralleelklassiõde Patricia katuselt alla. Keegi ei imesta, sest tüdrukut kiusati koolis.

da - ta kardab, et ta jäetakse maha. Üks Patricia kiusajatest on kasvanud üles vaid oma õega ning ilma vanemateta elamine on ta muutnud selliseks, et ta tunneb, et tal on vaja midagi halvasti öelda, et iseennast paremini tundma. Kuid need kaks pole veel kõik - raamatut lugedes avastad sa, et peaaegu kellelgi pole seda "perfektset" perekonda. Soovitan seda raamatut pigem soovitada enda noormatele õdedele ja vendadele, kuid ka gümnasistina oli see tore lugemine, just sellepärast, et peaaegu mitte ühelgi noorel selles raamatus polnud "perfektset" perekonda - see on asi, mida mina näen raamatuid lugedes harva, aga iga kord, kui see on olemas, tunnen end paremini - tun-

suudelnud, ning peale seda kaob Shara äkitselt, kuid mitte jäljetult. Ta jätab endast maha palju vihjeid ning Shara koos oma sõpradega asub teda otsima.

Casey McQuiston on sidunud kristluse ja seksuaalsuse, kuidas see kõiki neid noori mõjutab. Ta on loonud tegelased, kes lähevad hinge, keda tunnend oma südames ka peale seda, kui oled juba lugemise lõpetanud. Ka sõprussuhted selles raamatus on nii südant soojendavalt kirjutatud, et vahepeal meeldisid need mulle rohkem kui Chloe ja Sara lugu.

McQuiston on teinud imeilise töö ja taas soovitan seda kõigile noortele. Saate naerda, nutta ja lihtsalt nautida.

Lilli aga ei usu, et suurte ambitsioonidega Patricia enesetapu tegi, ning ta otsustab oma sõp-radega olukorda lähemalt uurima hakata. Nagu põhikooli lõpetamine ja mõrvamüsteerium juba Lillile piisavalt pole, on ta ka armunud endast kolm aastat vanemasse Sofiesse. Samuti on Ketlin Priilinn toonud välja kompleksed peresuhted ja kuidas erinevad perekonnamustrid inimesi mõjutavad - näiteks on Lilli kasvanud vaid emaga ning näinud palju kavaleid, mille tõttu kardab ta armu-

Tsitaadid

1. “Vahet ei ole, kas Andres kaevab kraavi või kaevandab Bitcoine.”
2. “Näiteks kui sa kuulad Taukari laulu, tuleb madisepäeva lahing meelde.”
3. “Vahel tahaks lihtsalt öelda... urr.”
4. “Ma tungivalt soovitan teil oma ajusid kasutada.”
5. “Ei kirjuta “suhtes”. Keda see huvitab?”
6. “Minge piiksuge kuskil mujal!”
7. “Ärge kirjutage enda pikkuseks lolluseid, nagu näiteks kaks meetrit.”
8. “Hüppame pea ees – nii on lõbusam!”
9. “Milleks kast, kui on maa?”
10. “Õpetaja, saateks muruniidukihääled: “Väljas on kärbsed, nad laulavad teile oma laulu.”“
11. “Nii nunnu, et mina küsin ja ainukesed, kes vastavad, on linnud akna taga!”
12. “Eesti riik peaks endale suhkruissid otsima.”
13. “Seekord ohverdasin teid siis õpetaja palga nimel.”
14. “Välja müüdnud jah? Oleks võinud teha ägeda väljasõidu Taylor Swifti turile Auschwitzi.”
15. "Nunnu."
16. “Oleks tädil rattad all, oleks omnibuss.”

1. Õp Palo
2. Õp Linnus
3. Õp Leek
4. Õp Linnus
5. Õp Mägi
6. Õp Linnus
7. Õp Hommik
8. Õp Säre
9. Õp Mägi
10. Õp Säre
11. Õp Mällo
12. Õp Linnus
13. Õp Voltri
14. Õp Linnus
15. Õp Säre
16. Õp Allik